

FORVALTNINGSREVISJONSRAPPORT 4-2023

MOBBING I SKOLEN

HURDAL KOMMUNE

MARS 2023

INNHold

SAMMENDRAG.....	I
Anbefalinger	ii
Kommunedirektørens høringsuttalelse.....	iii
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Formål og problemstillinger	1
1.3 Definisjoner	1
1.4 Forundersøkelse om mobbing i skolen i Hurdal kommune	2
1.5 Organisering av oppvekstsektor og skole i Hurdal kommune	2
1.6 Oppbygning av rapporten	3
2 Gjennomføring og metode	4
2.1 Statistikk	4
2.1.1 Elevundersøkelsen	4
2.1.2 Ungdata	4
2.2 Intervjuer	5
2.3 Dokumentanalyse	5
2.4 Saksgjennomgang	5
2.5 Spørreundersøkelse	5
2.6 Dataenes pålitelighet og gyldighet	6
3 Revisjonskriterier	7
3.1 Kilder til revisjonskriterier	7
3.2 Omfanget av mobbing	7
3.3 Arbeid for å forebygge mobbing	7
3.4 Arbeid for å følge opp mobbing	9
4 Mobbing på skolen i Hurdal	13
4.1 Andelen elever som opplever mobbing	13
4.2 Revisjonens oppsummering	15
5 Systematisk og kontinuerlig arbeid for å forebygge mobbing	17
5.1 Nulltoleranse mot mobbing	17
5.2 Informasjon til elever og foresatte	19
5.3 Ordensreglement	20

5.4	Planverk og rutiner for godt og trygt skolemiljø	21
5.5	Opplæring av ansatte	23
5.6	Revisjonens vurderinger, konklusjon og anbefalinger	25
6	Oppfølging av elever som kan være eller er utsatt for mobbing	27
6.1	Skolens aktivitetsplikt	27
6.2	Plikten til å følge med	29
6.3	Plikten til å gripe inn	30
6.4	Varslingsplikten	31
6.5	Undersøkelsesplikten	34
6.6	Aktivitetsplan	36
6.6.1	Aktivitetsplanens innhold	36
6.6.2	Dokumentasjon av aktivitetsplikten	38
6.7	Revisjonens vurderinger, konklusjon og anbefalinger	39
	LITTERATUR- OG KILDELISTE	42
	VEDLEGG	46
	Vedlegg 1: Kommunedirektørens høringssvar	46
	Vedlegg 2: Handlingsplan mot krenkende adferd og mobbing Hurdal skole og kultursenter 2022 - 2023	48
	Vedlegg 3: Meldeskjema.....	50
	Vedlegg 4: Meldeskjema – skjerpet aktivitetsplikt	51
	Vedlegg 5: Plan for oppfølging av mobbesaker.....	52

Diagram 1 Antall deltakere på mellomtrinnet, fordelt på klasse og kjønn, i Hurdal kommune.....	13
Diagram 2 Andelen elever på mellomtrinnet som opplever mobbing i Norge og i Hurdal kommune	14
Diagram 3 Andelen gutter og jenter på mellomtrinnet som opplever mobbing i Hurdal kommune	14
Diagram 4 Andelen elever på ungdomstrinnet som opplever mobbing, Norge og Hurdal kommune	15
Diagram 5 Felles forståelse av mobbing, involvering av de ansatte og nullvisjon mot mobbing.....	18
Diagram 6 Opplæring og informasjon	24
Diagram 7 Psykososialt skolemiljø og særskilt sårbare elever	30
Diagram 8 Kommunikasjon, vurdering og terskel knyttet til å gripe inn i situasjoner	31
Diagram 9 Varslingsrutiner og behandling av varsler	33
Diagram 10 Undersøkelse av saker	35
Diagram 11 Evaluering og endring av tiltak.....	38
Tabell 1 Oversikt over kommunens og skolens sentrale planverk på området ..	21
Tabell 2 Ansattes oppfatning av effektive tiltak for å oppdage og forhindre mobbing	28
Tabell 3 Melding av saker	32
Tabell 4 Undersøkellesfasen.....	34
Tabell 5 Aktivitetsplanens innhold	36

SAMMENDRAG

Formålet med undersøkelsen har vært å vurdere om kommunens arbeid med å bekjempe mobbing fremstår som tilfredsstillende. Undersøkelsen vurderer både hvordan skoleeier og skolen ivaretar sitt ansvar for å forhindre at elever blir utsatt for mobbing eller annen krenkende atferd, samt hvordan det håndteres når elever blir mobbet.

Hovedfunn

1. Skolen har flere rutiner og planer som skal bidra til et trygt og godt skolemiljø.
2. Flere ansatte opplever at opplæringen om mobbing og krenkende atferd ikke er tilstrekkelig.
3. Flere ansatte er ikke kjent med hva som er skolens arbeid og rutiner for å sikre elevene et trygt og godt psykososialt skolemiljø.
4. Ikke alle aktivitetsplanene i mobbesaker er fullstendig utfylt, og i noen saker utarbeider skolen en oppfølgingsplan i stedet for aktivitetsplan.

Kommunen har en forskrift om ordensreglement og et ordensreglement for Hurdal skole og kultursenter. Forskriften ble sist endret i 2015. Skolens ordensreglement ble sist vedtatt i 2021. Kommunen har en overordnet handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd, som ifølge virksomhetsleder oppvekst ble ferdigstilt i 2021. Skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd ble sist gjennomgått i august 2022. Planverket beskriver en nullvisjon mot mobbing og krenkende adferd. Informasjon fra intervjuene og spørreundersøkelsen til de ansatte støtter opp om at også de ansatte har nulltoleranse for mobbing. Kommunen har tilgjengeliggjort informasjon om skolemiljø og mobbing på sine hjemmesider. Foresatte og elever får også informasjon både via møter, utvalg og mobilskole.

Undersøkelsen viser at kommunen har rutiner for opplæring av ansatte. Det kommer samtidig frem i revisjonens spørreundersøkelse at i underkant av hver tredje ansatt ikke er enig i at skolen gjennomfører tilstrekkelig med kurs og opplæring på dette området, eller ikke kjenner til om opplæringen er tilstrekkelig. Når det gjelder hvorvidt voksnes mobbing av elever er et tema som er drøftet på skolen, og hvor det foreligger en skjerpet aktivitetsplikt, svarer i underkant av 50 prosent at de ikke kjenner til eller ikke er enige i at dette har blitt gjort.

En stor andel av de som svarte på spørreundersøkelsen oppgir at skolens ansatte har kjennskap til elever med en særskilt sårbarhet, og spesielt følger med på hvordan disse elevene har det på skolen. Når det gjelder elevenes psykososiale skolemiljø, er det flere ansatte som ikke er helt enige i at dette er noe skolens ledelse har en oversikt over.

Plikten til å gripe inn i mobbesaker beskrives i skolens handlingsplan. Handlingsplanen viser blant annet til et skjema med rutiner for å dokumentere hva mobbingen gikk ut på, samt hvordan den ansatte grep inn. En høy andel ansatte er enige i påstanden om at skolens ledelse tydelig har kommunisert i hvilke situasjoner de ansatte bør gripe inn i, at det er en lik vurdering av dette og at det

er en lav terskel for å gripe inn. Samtidig svarer fem ansatte at de er helt uenige i at skolens ledelse tydelig har kommunisert når det skal gripes inn.

Skolen har eget meldeskjema som skal benyttes ved varsling om mobbing, samt at et eget meldeskjema skal benyttes ved skjerpet aktivitetsplikt, det vil si for varsling om at en som arbeider ved skolen krenker en elev¹. Revisjonens gjennomgang av 16 aktivitetsplaner viser imidlertid at det ikke er benyttet meldeskjema i forbindelse med varsling av noen av de 16 sakene.

Undersøkelsen viser at kommunen i de 16 sakene revisjonen har sett på i svært liten grad dokumenterer hvorvidt undersøkelser gjennomføres innen fristen på fem dager. Spørreundersøkelsen viser videre at en del ansatte er helt eller delvis uenige i, eller ikke har en formening om hvorvidt undersøkelsene som gjennomføres for å avdekke hva som er årsaken(e) til at eleven føler seg mobbet, er tilstrekkelige.

Kommunen utarbeider i noen tilfeller oppfølgingsplan i stedet for en aktivitetsplan i 9 A-saker. Kommunen begrunner dette med at det gjelder saker hvor det etter en skjønnsmessig vurdering ansees som mindre behov for en omfattende tiltaksplan.

Skolen har utarbeidet 16 aktivitetsplaner fra august 2021 til oktober 2022. Gjennomgangen av sakene viser at disse med få unntak beskriver det opplæringslova krever knyttet til håndtering av mobbesaker. Derimot mangler det en dato for når tiltak skal gjennomføres og evalueres i fire av de 16 aktivitetsplanene. Åtte av 16 planer var revidert.

Kommunens mal for aktivitetsplaner inneholder et skjema for overordnet dokumentasjon av hva skolen har gjort for å oppfylle hver delplikt nedfelt i opplæringslova. Gjennomgangen av de 16 sakene viser at dette er dokumentert i 13 av sakene.

Anbefalinger

På bakgrunn av den gjennomførte undersøkelsen er revisjonens anbefalinger at kommunedirektøren bør sørge for:

1. at alle ansatte får tilstrekkelig tilbud om opplæring og kurs.
2. at alle elever som har krav på det, får utarbeidet en aktivitetsplan.
3. at alle ansatte gjøres kjent med hva som er skolens arbeid og rutiner for å ivareta delpliktene for å sikre elevene et trygt og godt psykososialt skolemiljø
4. at alle aktivitetsplaner er fullstendig utfylt, samt ivaretar krav til dokumentasjon og oppfølging av frister for undersøkelser og evaluering.

---

¹ Det har i undersøkelsesperioden ikke framkommet eksempler på saker hvor det er meldt om at ansatte ved skolen har mobbet elever, og hvor det skal benyttes eget meldeskjema for skjerpet aktivitetsplikt.

Jessheim, 3. mars 2023

Øyvind Nordbrønd Grøndahl
avdelingsleder forvaltningsrevisjon

Kristin Fragell Lillevold
oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kommunedirektørens høringsuttalelse

Vi har mottatt høringsuttalelse fra kommunedirektøren 28.2.2023. Kommunedirektøren viser i sin høringsuttalelse til undersøkelsen som viser at ansatte ønsker mer opplæring, og anerkjenner ønsket. Videre skriver kommunedirektøren at skoleledelsen og skoleeier tar på alvor at ansatte ikke er kjent med hva skolens arbeid og rutiner er i forhold til et trygt og godt skolemiljø. Skolen vil endre rutiner slik at det til enhver tid blir opprettet aktivitetsplaner i henhold til gjeldende lovverk. Kommunedirektøren tar forvaltningsrevisjonens anbefalinger til etterretning.

Høringsuttalelsen gjengis i sin helhet i vedlegg 1.

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Kontrollutvalget i Hurdal kommune bestilte en prosjektplan for en forvaltningsrevisjon innen mobbing i skolen 5. mai 2021 (sak 19/21). På møtet 21. september 2021 (sak 25/21) bestilte kontrollutvalget en forundersøkelse innen samme tema. Kontrollutvalget behandlet forundersøkelsen og vedtok prosjektplanen for en forvaltningsrevisjon på møtet 15. november 2021 (sak 36/21).

1.2 Formål og problemstillinger

Formålet med undersøkelsen er å vurdere om kommunens arbeid med å bekjempe mobbing fremstår som tilfredsstillende. Undersøkelsen vil både vurdere hvordan skoleeier og skolen ivaretar sitt ansvar for å forhindre at elever blir utsatt for mobbing eller annen krenkende atferd, og hva som er skoleeiers og skolens håndtering når elever blir mobbet.

Følgende hovedproblemstillinger vil bli besvart i undersøkelsen:

1. I hvilken grad blir elevene mobbet på skolen i Hurdal?
2. I hvilken grad arbeider skoleeier og skoleledelsen systematisk og kontinuerlig for å forebygge mobbing?
3. I hvilken grad følges elever som kan være/er utsatt for mobbing opp i samsvar med lovkrav?

Den første problemstillingen er en beskrivende problemstilling om omfanget av mobbing på skolen i Hurdal, slik det kommer frem fra nasjonal statistikk. Den andre problemstillingen undersøker hvordan skoleeier og skoleledelsen arbeider for å sikre at elevene har et godt og trygt skolemiljø. Den tredje problemstillingen undersøker hvordan kommunen følger opp elever som kan være eller er utsatt for mobbing. Problemstillingen legger særlig vekt på skolens aktivitetsplikter, blant annet om det utarbeides aktivitetsplan i forbindelse med iverksetting av tiltak.

1.3 Definisjoner

I henhold til opplæringsloven § 9 A-3 skal skolen ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Opplæringsloven definerer mobbing som en av flere former for krenkelser. Nulltoleransen skal gjelde for alle former for krenkelser.

I denne undersøkelsen benytter vi begrepet mobbing som et samlebegrep for både mobbing og annen krenkende adferd. Videre legger vi Elevundersøkelsens forståelse av begrepet mobbing til grunn. I Elevundersøkelsen² er begrepet mobbing tillagt følgende betydning:

---

² Elevundersøkelsen er en årlig undersøkelse om elevenes læringsmiljø. Utdanningsdirektoratet har ansvaret for undersøkelsen.

Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakke eller slå, dytte eller holde fast (Wendelborg, 2021).

En likende forståelse av begrepet mobbing finner vi i Ungdata junior 2022 der det står:

Mobbing regnes gjerne som gjentatte hendelser der en eller flere med hensikt skader eller utsetter noen for ubehag. Mobbing kan skje på mange måter, som for eksempel gjennom utestenging, trusler, plager og direkte vold. (Ungdata junior 2022).

1.4 Forundersøkelse om mobbing i skolen i Hurdal kommune

Revisjonen gjennomførte høsten 2021 forundersøkelsen «Mobbing i skolen i Hurdal kommune». Formålet var å kartlegge omfanget av mobbing, samt vurdere hva som kan være en god inngang til en eventuell forvaltningsrevisjon på området.

Forundersøkelsen viste at andelen elever som blir mobbet i Hurdal kommune samlet sett var høyt høsten 2020, både sammenlignet med landsgjennomsnittet og gjennomsnittet for Oslo og Viken (Romerike Revisjon IKS 2021).

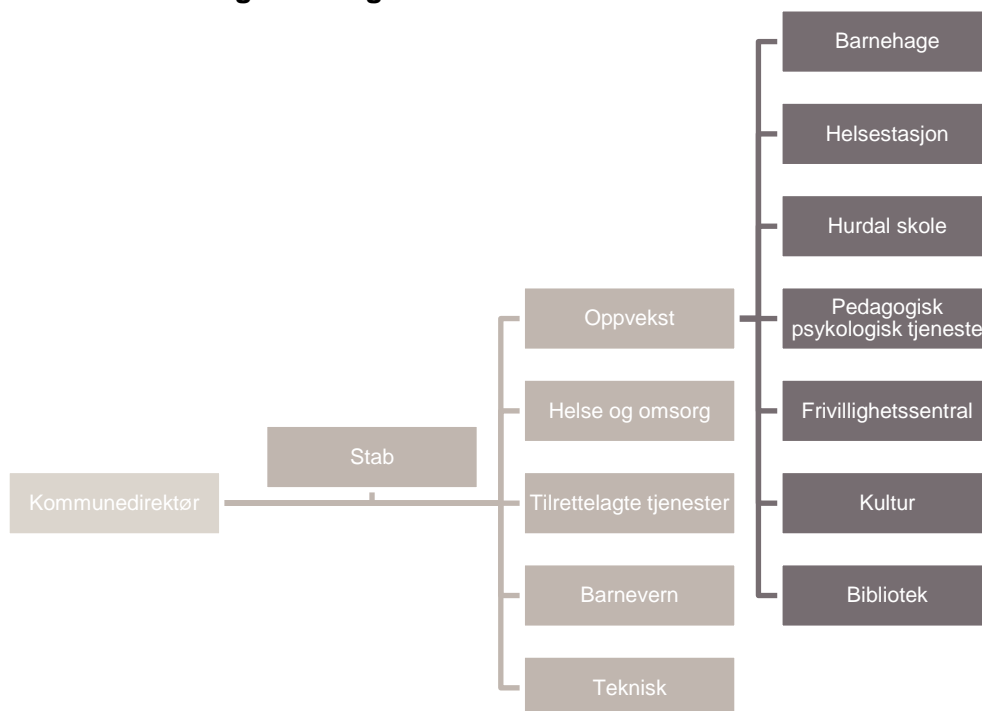
Forundersøkelsens foreløpige funn viste at kommunen til en viss grad har tilgjengeliggjort informasjon om opplæringsloven § 9 A gjennom lenker på sine nettsider. Sammenlignet med hva revisjonen kjenner til at andre kommuner har gjort på området, framsto informasjonen likevel som noe mangelfull, både med tanke på innhold og tilgjengelighet (Romerike Revisjon IKS 2021).

Forundersøkelsen viste også at kommunen gjennom en egen handlingsplan har mange strategier og tiltak for å jobbe for et godt og trygt læringsmiljø. Samtidig viste undersøkelsen at kommunen ikke hadde klare rutiner for hvordan ansatte skal gå frem for å avdekke mobbing. Basert på foreløpige funn, framsto det også som usikkert hvorvidt kommunen hadde en egen rutine for å melde fra om krenkende adferd og mobbing fra voksne. Likeledes fant revisjonen heller ikke ved søk på kommunens hjemmeside tilgjengelige rapporter om tilstanden i grunnskoleopplæringen for de siste årene. Samlet sett konkluderte forundersøkelsen med at de foreløpige funnene kunne indikere en mulig risiko for at skolens oversikt over og avdekking av mobbesituasjoner ikke er god nok. God oversikt og oppfølging av plikten til å «følge med», er avgjørende for å kunne forebygge mobbing, samt forhindre at omfanget øker (Romerike Revisjon IKS 2021).

1.5 Organisering av oppvekstsektor og skole i Hurdal kommune

Det går nærmere 300 elever fordelt på 1. til 10. trinn ved Hurdal skole og kultursenter. Skolen er organisert under oppvekstsektoren og ledes av virksomhetsleder oppvekst.

Overordnet administrativ organisering av oppvekstsektoren er vist i figuren under:

Figur 1 Administrativ organisering

Kilde: Hurdal kommune, 2022h

Som figuren viser, består oppvekstsektoren av Hurdal skole og kultursenter, Hurdal barnehage, helsestasjonen, pedagogisk psykologisk tjeneste, frivillighetssentralen, kultur og bibliotek. Denne undersøkelsen retter seg mot Hurdal skole og kultursenter.

1.6 Oppbygning av rapporten

Kapittel 2 beskriver gjennomføring og bruk av metode. Kapittel 3 presenterer revisjonskriteriene som ligger til grunn for undersøkelsen. I kapittel 4 besvarer vi den første problemstillingen, som er en beskrivende problemstilling. I kapittel 5 besvarer vi problemstilling 2 om skoleeier og skoleledelsen arbeider systematisk og kontinuerlig for å forebygge mobbing. I kapittel 6 besvarer vi problemstilling 3 om elever som kan være / er utsatt for mobbing følges opp i samsvar med lovkrav. Revisjonens vurderinger, konklusjon og anbefalinger gjengis i siste delkapittel i hvert av faktakapitlene.

2 GJENNOMFØRING OG METODE

Undersøkelsen er gjennomført i henhold til *RSK 001 - Standard for forvaltningsrevisjon*³, som er fastsatt av styret i NKRF. Standarden definerer hva som er god revisjonsskikk innen kommunal forvaltningsrevisjon.

For å svare på problemstillingene har vi i denne undersøkelsen gjennomført dokumentanalyser, saksgjennomgang, en spørreundersøkelse og intervjuer. Bruk av ulike metoder for å besvare de samme spørsmålene kalles metodetriangulering. Metodetriangulering bidrar til å styrke kvaliteten og gyldigheten til funnene i undersøkelsen.

Kontaktperson i undersøkelsen har vært virksomhetsleder Oppvekst.

2.1 Statistikk

Problemstilling 1, om omfanget av mobbing, bygger på en statistisk analyse. Vi har hentet statistikk fra Elevundersøkelsen og Ungdata.

2.1.1 Elevundersøkelsen

Elevundersøkelsen er en årlig undersøkelse om elevenes læringsmiljø, som det er obligatorisk å gjennomføre for 7. og 10. klasse. Det er frivillig for kommuner å gjennomføre undersøkelsen for 5., 6., 8. og 9. klasse. Det er Utdanningsdirektoratet som gjennomfører Elevundersøkelsen. Det er innført strenge regler for publisering og tilgjengelighet av data fra Elevundersøkelsen. For å unngå indirekte identifisering av elever som har svart i undersøkelsen, vil data for en del skoler bli prikket ut i samsvar med publiseringsregler⁴. Dette gjelder for Hurdal skole og kultursenter.

2.1.2 Ungdata

Ungdata er lokale spørreundersøkelser til barn og ungdommer, der skoleelever over hele landet svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de driver med på fritiden. Undersøkelsene er tilpasset barn og ungdom på mellomtrinnet (5. - 7. klasse), ungdomstrinnet (8. -10. klasse) og i videregående opplæring.

Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet er ansvarlig for gjennomføringen av Ungdata-undersøkelsene. NOVA samarbeider med de sju regionale kompetansesentrene innen rusfeltet⁵ i

---

³ Standarden bygger på internasjonalt anerkjente standarder og prinsipper vedtatt av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og The Institute of Internal Auditors (IIA).

⁴<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/om-statistikken--tilstandsrapporten-for-grunnskolen/elevundersokelsen-i-grunnskolen/>

⁵ KORUS Oslo, KORUS Øst, KORUS Sør, KORUS Bergen, KORUS Stavanger, KORUS Midt-Norge og KORUS Nord.

gjennomføringen av de lokale Ungdata-undersøkelsene, og i utviklingen av Ungdata som et verktøy for kommuner og fylkeskommuner (Velferdsforskningsinstituttet NOVA 2023).

2.2 Intervjuer

Vi har gjennomført åtte intervjuer. Vi har intervjuet virksomhetsleder oppvekst, ny rektor (tiltrådte stillingen i november 2022), tidligere rektor, avdelingsleder for 5. - 7. klasse, en sosialpedagog, en kontaktlærer, helsesykepleier og en foresatt til en elev som har en aktivitetsplan. Intervjuene ble gjennomført som delvis strukturerte intervjuer. I forkant ble det utarbeidet intervjuguide med tematikk og spørsmål, men med mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål og/eller tilpasse spørsmålene underveis. Under intervjuene ble det skrevet referat som i etterkant ble sendt til informantene for verifisering.

To av intervjuene ble gjennomført på telefon.

2.3 Dokumentanalyse

Revisjonen sendte administrasjonen en liste over ønskede dokumenter. Formålet var å få informasjon om kommunens planer og rutiner knyttet til arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Dette gjelder for eksempel rutiner for å forebygge, avdekke og håndtere mobbing. Alle dokumentene revisjonen mottok har blitt gjennomgått i lys av undersøkelsens problemstillinger.

2.4 Saksgjennomgang

For å undersøke hvordan skolen følger opp aktivitetsplikten innhentet revisjonen en oversikt over antall saker som er registrert etter kapittel 9 A ved skolen for perioden fra 1. august 2021 til 31. oktober 2022. Vi gjennomgikk alle de 16 sakene for den aktuelle perioden. Sakene inkluderte også tre aktivitetsplaner som var opprettet på grunn av høyt fravær og skolevegring. Dette begrunnes med at høyt fravær og skolevegring kan skyldes at eleven ikke opplever det som trygt og godt å være på skolen.

Ut fra krav satt i opplæringslovens kapittel 9 A, utarbeidet revisjonen et kontrollskjema. Kontrollskjemaet oppsummerer det vi kontrollerte ved gjennomgang av sakene, og danner grunnlag for tabeller og diagrammer i rapportens kapittel 6. Revisjonen gjennomgikk, med bistand fra en ansatt ved skolen, den dokumentasjonen som lå i de aktuelle elevmappene opp mot kontrollskjemaet.

2.5 Spørreundersøkelse

For å få svar på hvordan ansatte opplever at skolen arbeider med skolemiljø, mobbing og krenkende adferd ble det sendt ut en spørreundersøkelse til alle ansatte med 50 prosent stilling eller mer ved Hurdal skole og kultursenter. Ansatte med langtidsfravær fikk ikke spørreundersøkelsen.

Spørreundersøkelsen ble distribuert gjennom SurveyXact. Undersøkelsen ble sendt ut til 54 ansatte ved skolen i Hurdal kommune. 45 personer har svart på spørreundersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 83 prosent. Spørreundersøkelsen ble sendt ut 2. november 2022. Revisjonen sendte

påminnelser om spørreundersøkelsen 14. november og 23. november 2022. Spørreundersøkelsen ble avsluttet 29. november 2022.

På grunn av den høye svarprosenten har vi ikke gjort noen frafallsanalyse. Vi har ikke grunn til å tro at de ni personene som ikke har svart på undersøkelsen, har ført til noen systematiske skjevheter blant svarene. På grunn av et lavt antall svar, vurderer revisjonen at det ikke er hensiktsmessig å skille mellom svar fra ulike grupper ansatte. Det er få ansatte innenfor enkelte kategorier, for eksempel kategoriene assistent/barne- og ungdomsarbeider, administrasjon/ledelse og ansatte som hovedsakelig jobber på SFO. Det å presentere svar kun fra ansatte i en av disse kategoriene, kan føre til at svar fra enkeltpersoner blir identifisert.

2.6 Dataenes pålitelighet og gyldighet

Pålitelige data sikres ved å være nøyaktig under innsamling og analyse av data. Kravet til gyldighet innebærer at dataene skal være relevante for å besvare problemstillingene i undersøkelsen. Revisjonen mener dataene denne rapporten bygger på samlet sett er pålitelige og gyldige og derfor gir et forsvarlig grunnlag for revisjonens vurderinger, konklusjoner og anbefalinger.

3 REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier er de normer og krav som kan stilles til kommunens virksomhet på det området som er gjenstand for en forvaltningsrevisjon. Revisjonskriteriene er dermed den målestokken som kommunens praksis holdes opp mot, og utgjør grunnlaget for revisjonens vurderinger. Revisjonskriteriene utledes fra lov, rundskriv fra departementer, kommunens egne rutiner og hva som ansees som god forvaltningsskikk på området.

3.1 Kilder til revisjonskriterier

I denne undersøkelsen er revisjonskriteriene utledet fra følgende kilder:

- Kunnskapsdepartementet (2017a). *Endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)*
- Lovdata (2021). *Kommunelovens kapittel 25-1 Internkontroll i kommunen og fylkeskommunen*
- Lovdata (2022). *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringsloven)*
- NOU (2015). *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø.*
- NOU (2019). *Ny opplæringslov*
- Statsforvalteren (2022) *En trygg hverdag uten mobbing.*
- Utdanningsdirektoratet (2014). *Ordensreglement.* Rundskriv Udir-8-2014
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Skolemiljø.* Rundskriv Udir-3-2017
- Utdanningsdirektoratet (2019). *Forebyggende tiltak og leders ansvar*
- Utdanningsdirektoratet (2020a). *Regelverk om skolemiljø – nulltoleranse mot mobbing.*
- Utdanningsdirektoratet (2020b). *Ordensreglementet. Felles regler for skolesamfunnet som bidrar til et trygt og godt skolemiljø.*

3.2 Omfanget av mobbing

Formålet med problemstilling 1, er å beskrive omfanget av elever som opplever seg mobbet i Hurdal kommune. Det er ikke utledet revisjonskriterier til denne problemstillingen.

3.3 Arbeid for å forebygge mobbing

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring for alle. Denne rettigheten er lovfestet gjennom kapittel 9 A i opplæringsloven. Dette er en individuell rett, og det er elevens subjektive oppfatning som avgjør om skolemiljøet er trygt og godt. Et trygt skolemiljø betyr at elevene ikke skal komme til skade og at elevene skal føle at skolen er et trygt sted å være. Trygghet handler også om å vite at skolen tar tak hvis noe skjer. Alle ansatte i skolen skal være delaktige i å sikre denne retten for elevene (Utdanningsdirektoratet 2017).

Videre følger det av opplæringsloven § 9 A-3 at skolene skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Skolen skal forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø, ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene. I *Forebyggende tiltak og leders ansvar* knytter Utdanningsdirektoratet nulltoleranse til en felles forståelse blant de som jobber med elevene. I det forebyggende arbeidet for en god skolekultur, er

det viktig å etablere felles forståelse av, og tydelige holdninger til hva nulltoleranse for krenkelser vil si i praksis (Utdanningsdirektoratet 2019a).

Kommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole. Reglementet skal gi regler om elevenes rettigheter og plikter, inneholde regler om orden og oppførsel, hvilke tiltak som kan benyttes mot elever som bryter reglementet, og hvordan slike saker skal behandles. Skolen kan bare benytte tiltak som er fastsatt i ordensreglementet. Tiltakene skal ikke innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling. Reglementet skal gjøres kjent for elever og foresatte. Elev og foresatt må være kjent med ordensreglementet i forkant av at tiltak iverksettes (opplæringsloven § 9 A-10). Ordensreglement var tidligere hjemlet i opplæringsloven § 2-9 som ble opphevet 1.8.2017.

Myndigheten til å fastsette ordensreglementet kan delegeres til rektor ved skolen. Skoleeier kan:

- delegere myndigheten til den enkelte skole, som så fastsetter sitt eget ordensreglement.
- vedta en lokal forskrift om ordensreglement som er felles for alle skolene i kommunen/fylket.
- fastsette fellesregler for alle skolene i en lokal forskrift, men delegerer til den enkelte skole å gi særregler tilpasset lokale forhold.

Når skolen har fått delegert myndigheten til å gi utfyllende regler, må disse reglene være i tråd med det vedtatte ordensreglementet (Utdanningsdirektoratet 2020b).

I opplæringslovens § 9 A-9 står det at skolen skal informere elevene og foreldrene om rettighetene som følger av opplæringsloven kapittel 9 A. Samarbeidsutvalget⁶ elevrådet og foreldrene skal holdes informerte om alt som er viktig for skolemiljøet, og skal så tidlig som mulig tas med i arbeidet med skolemiljøtiltak. De har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

Vi har utledet følgende revisjonskriterier til denne problemstillingen:

---

⁶ Ved hver grunnskole skal det være et samarbeidsutvalg (SU) eller driftsstyre som er skolens øverste samarbeidsorgan (Utdanningsdirektoratet 2019b).

Problemstilling 2	Revisjonskriterier
I hvilken grad arbeider skoleeier og skoleledelse systematisk og kontinuerlig for å forebygge mobbing?	<p>→ Skoleeier og skolen skal sikre:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ at skolens ansatte har felles forståelse av nulltoleranse for mobbing og krenkende adferd ○ at elever og foresatte får informasjon om rettigheter i opplæringsloven ○ at lokal forskrift om ordensreglement og skolens ordensreglement er oppdaterte ○ oppdaterte planer og rutiner for godt og trygt skolemiljø ○ opplæring av ansatte i opplæringsloven kapittel 9A

3.4 Arbeid for å følge opp mobbing

Skolens ansatte bør ha lav terskel for å melde fra om mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø», og å følge opp slike forhold. Det forutsetter at ansatte har oppdatert og tilstrekkelig kompetanse om regelverket, skolemiljø og arbeid mot mobbing og andre krenkelser (Kunnskapsdepartementet 2017a, 24).

Etterlevelse av aktivitetsplikten skal sikre at skolene handler når en elev ikke har det trygt og godt på skolen, jf. opplæringsloven § 9 A-4. Dersom den som krenker eleven er ansatt ved skolen, er aktivitetsplikten skjerpet, jf. opplæringsloven § 9 A-5.

Aktivitetsplikten består av fem delplikter:

1) *Plikt til å følge med*

Alle som arbeider på skolen, har plikt til å følge med på om elevene har et godt og trygt skolemiljø. Denne plikten er nødvendig for å fange opp mistanke om, og få kjennskap til, elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø. Plikt om årvåkenhet og aktiv observasjon skal sikre en lav terskel for å bry seg med hva elevene driver med. Videre skal plikten sikre at en ansatt eller skolen ikke kan unndra seg ansvar i en sak ved å vise til at de ikke visste hva som foregikk eller ikke hadde mistanke om at en elev ikke hadde et godt skolemiljø (Utdanningsdirektoratet 2017). Skolen har et skjerpet ansvar overfor elever med en særskilt sårbarhet⁷ (Kunnskapsdepartementet 2017a).

⁷ Særskilt sårbarhet kan knyttes til elevens religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har atferdsvansker eller sosio-emosjonelle vansker eller forhold ved elevens familie og hjemmesituasjon. At en elev tidligere har vært utsatt for krenkelser, kan også gjøre en elev særskilt sårbar.

2) *Plikt til å gripe inn*

Alle som arbeider ved skolen skal gripe inn mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering så langt det er mulig. Plikten til å gripe inn innebærer at handlingen skjer umiddelbart, at målet er å stoppe en situasjon som pågår og som er forholdsvis akutt. Plikten begrenses av hva som er mulig å gjennomføre uten å sette seg selv eller andre i fare, eller at elever blir krenket. En ansatt kan ikke gripe inn med fysisk makt i strid med opplæringsloven § 9 A-10 tredje ledd (Utdanningsdirektoratet 2017).

En viktig forutsetning for at ansatte skal kunne overholde plikten på en forsvarlig måte, er at skoleledelsen sørger for at alle som jobber på skolen kjenner til hva plikten innebærer, og særlig grensene rundt det å gripe inn.

3) *Plikt til å varsle*

Dersom ansatte ved skolen har mistanke om eller kjennskap til at elever ikke har et godt og trygt skolemiljø, skal de varsle rektor. Forarbeidene til opplæringsloven understreker at det skal være en lav terskel for å varsle, og plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke. Det er ikke angitt noe konkret tidspunkt for når et varsel skal gå til rektor. Hvor raskt en sak skal varsles til rektor, må vurderes fra sak til sak. Alvorlige saker skal varsles straks. Andre saker kan det være forsvarlig å vente litt lenger med, for eksempel til slutten av skoledagen eller til ukentlige oppsummeringer. Skolene må selv finne egne løsninger og rutiner for hvordan og når varslingen skal skje (Utdanningsdirektoratet 2017).

Rektor har plikt til å varsle skoleeier i alvorlige tilfeller. Hva som er et alvorlig tilfelle, vil beror på en skjønnsmessig vurdering (Kunnskapsdepartementet 2017a).

Utdanningsdirektoratets rundskriv om skolemiljø trekker fram eksempler på alvorlige saker som særlig voldelige eller på andre måter svært integritetskrenkende (Utdanningsdirektoratet 2017).

Dersom en som arbeider ved skolen krenker en elev, er aktivitetsplikten skjerpet, jf. opplæringsloven § 9 A-5. Den som får vite om det, skal straks varsle rektor, som igjen skal varsle skoleeier.

4) *Plikt til å undersøke*

Ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarest undersøke saken. Snarest innebærer ifølge Statsforvalteren, at rektor har fem arbeidsdager på seg til å undersøke saken, og trygge eleven på at skolen vil hjelpe eleven (Statsforvalteren 2022). Denne plikten innebærer at skolen undersøker elevens opplevelse av skolemiljøet, ikke at skolen skal skaffe bevis for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet. Hva slags type undersøkelse som er nødvendig vil bero på skjønn, og avhenger av hva slags situasjon man står overfor i hvert enkelt tilfelle. Undersøkelsesplikten gjelder selv om årsaken er knyttet til forhold utenfor skolens område. Undersøkelsesplikten gjelder uansett så lenge elevens skolemiljø påvirkes negativt av årsaksforholdet. Undersøkelsen må ha som formål å få fram fakta om en situasjon, bakgrunnen for

elevens opplevelse og hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan hun eller han opplever skolemiljøet (Utdanningsdirektoratet 2017).

5) *Plikt til å sette inn tiltak*

Skolen skal så langt det er mulig sette inn egnede tiltak der en elev opplever ikke å ha et godt og trygt skolemiljø. Plikten innebærer å følge opp tiltakene, evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig for å sikre at eleven har et godt og trygt skolemiljø. Det er elevens egen opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende for om plikten til å sette inn tiltak utløses. Plikten utløses ved alle tilfeller der eleven selv sier ifra. Tiltaksplikten følger av om eleven *faktisk* har et trygt og godt skolemiljø, og gjelder også der eleven selv ikke gir uttrykk for egen opplevelse (Kunnskapsdepartementet 2017a).

Et overordnet premiss for hva som er å regne som et egnet tiltak, er hensynet til barnets beste og barnets rett til å bli hørt, jf. opplæringslovens § 9 A-4 femte ledd. Når skolen tar stilling til hvilke tiltak som bør settes inn, må skolen vurdere det opp mot hva slags tiltak som ivaretar elevens interesser best mulig. Det er viktig at eleven blir hørt og at foresatte blir informert jf. opplæringslovens § 9A-9. Skolens tiltak må være tilpasset den konkrete saken (Utdanningsdirektoratet 2017). Det er forutsatt både i forarbeidene til loven og i rettspraksis, at det også skal vurderes tiltak mot dem som mobber, krenker eller på annen måte bidrar til at andre ikke har det trygt og godt på skolen (NOU 2015, 240).

Skolen kan ikke bruke tiltak som ikke er fastsatt i ordensreglementet eller som innebærer fysisk refsing eller annen krenkende behandling, jf. opplæringsloven § 9 A-10. Eleven(e) har rett til å forklare seg før avgjørelsen om tiltak blir gjort. Skolen må også vurdere om et skolemiljøtiltak krever enkeltvedtak (forvaltningsloven § 2 bokstav a og b)⁸.

Skolen skal lage en skriftlig aktivitetsplan når det settes inn tiltak i en enkeltsak, jf. opplæringsloven § 9 A-4, sjette ledd. Kravet om å lage en plan for tiltakene, utløses samtidig med skolens plikt til å sette inn tiltak (opplæringsloven § 9 A-4; Kunnskapsdepartementet (2017a), 32).

Innholdet i aktivitetsplanen er angitt i opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd bokstav a) til e) og skal inneholde informasjon om;

- a) hvilket problem tiltakene skal løse,
- b) hvilke tiltak skolen har planlagt,
- c) når tiltaket skal gjennomføres,
- d) hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene,
- e) når tiltakene skal evalueres.

---

⁸ Eksempelvis dersom det fattes vedtak om bortvisning fra skolen.

Dette er et minstekrav og opplysningene må tilpasses den enkelte saken. Aktivitetsplanen trenger ikke å rette seg mot en bestemt elev, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som gjelder flere (Kunnskapsdepartementet 2017a, 33). Aktivitetsplikten kombinert med dokumentasjonskrav erstatter vedtaksplikten (enkeltvedtak) til skolene, og skal samtidig sikre forsvarlig praksis og etterprøvbarehet i alle saker (Kunnskapsdepartementet 2017a, 31).

Skolen har en plikt til å dokumentere arbeidet den gjør for å oppfylle de ulike delene av aktivitetsplikten. Kravet til dokumentasjon gjelder alle delene av aktivitetsplikten (opplæringsloven § 9 A-4, 7. ledd).

Vi har utledet følgende revisjonskriterier til denne problemstillingen:

Problemstilling 3	Revisjonskriterier
<p>I hvilken grad følges elever som kan være eller er utsatt for mobbing opp i samsvar med lovkrav?</p>	<p>➔ Skolens rutiner og praksis skal oppfylle aktivitetsplikten, som inkluderer at:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ skolens ansatte skal følge med for å avdekke mobbing eller mistanke om mobbing ○ skolens ansatte skal gripe inn og stoppe mobbing og uønskede hendelser umiddelbart ○ skolens ansatte skal varsle rektor om mobbing og mistanke om mobbing ○ rektor skal varsle skoleeier om ansatte som mobber elever, og andre alvorlige mobbesaker ○ skolen skal undersøke mobbing og mistanke om mobbing snarest og senest innen fem arbeidsdager ○ skolen skal sette inn egnede tiltak, følge opp og evaluere og endre tiltak dersom det er nødvendig <ul style="list-style-type: none"> ▪ dersom skolen gjennomfører tiltak, skal skolen utarbeide aktivitetsplan jf. opplæringslovens § 9 A-4 sjetten ledd bokstav a) til e)

4 MOBBING PÅ SKOLEN I HURDAL

Dette kapitlet beskriver i hvilken grad elevene blir mobbet på skolen i Hurdal kommune. Vi omtaler statistikk fra Elevundersøkelsen for 7. og 10. trinn. I tillegg presenterer vi data fra Ungdata for 2022.

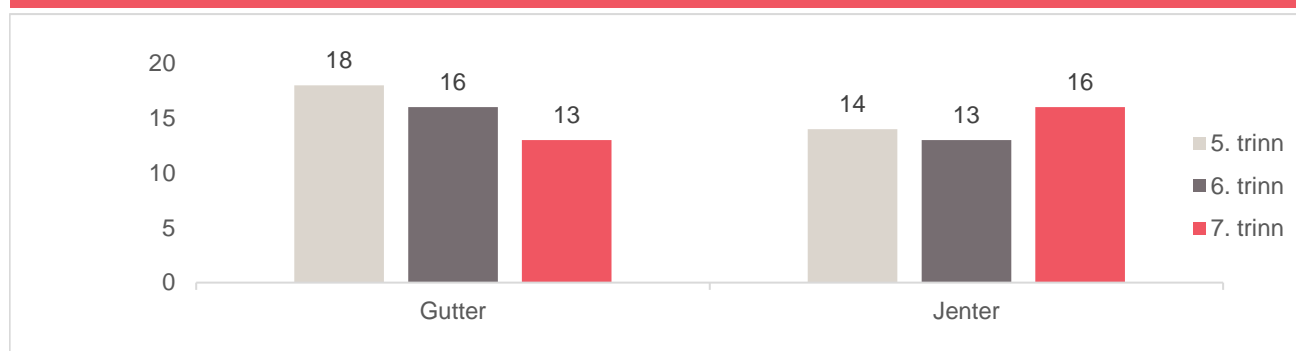
4.1 Andelen elever som opplever mobbing

Revisjonen har hentet statistikk fra Elevundersøkelsen. Som omtalt i kapittel 2.1.1 er det strenge regler for publisering og tilgjengelighet av data fra Elevundersøkelsen og en stor del av dataene for Hurdal skole og kultursenter er prikket ut i samsvar med publiseringsreglene. Elevundersøkelsen viser at andelen som opplever mobbing i 7. klasse på nasjonalt nivå, har ligget på sju til åtte prosent for skoleårene 2017- 2018 til 2021 – 2022. For 10. klasse har andelen som opplever seg mobbet variert fra 8,3 prosent i skoleåret 2017 – 2018, til 5,5 prosent i skoleåret 2020 – 2021.

Resultatene for Hurdal skole og kultursenter er i stor grad prikket ut for å unngå indirekte identifisering av elever. Dette skjer når fire eller færre elever har svart at de opplever mobbing. Statistikk fra Elevundersøkelsen gir derfor ikke grunnlag for å beskrive omfanget av mobbing ytterligere.

Revisjonen har også sett på statistikk fra Ungdata. Denne undersøkelsen ble gjennomført både for mellomtrinnet (5.-7. klasse) og ungdomstrinnet (8.-10. klasse) i Hurdal kommune i 2022. Det var 91 elever som deltok på mellomtrinnet og svarprosenten var 94. Elevene fordelte seg slik:

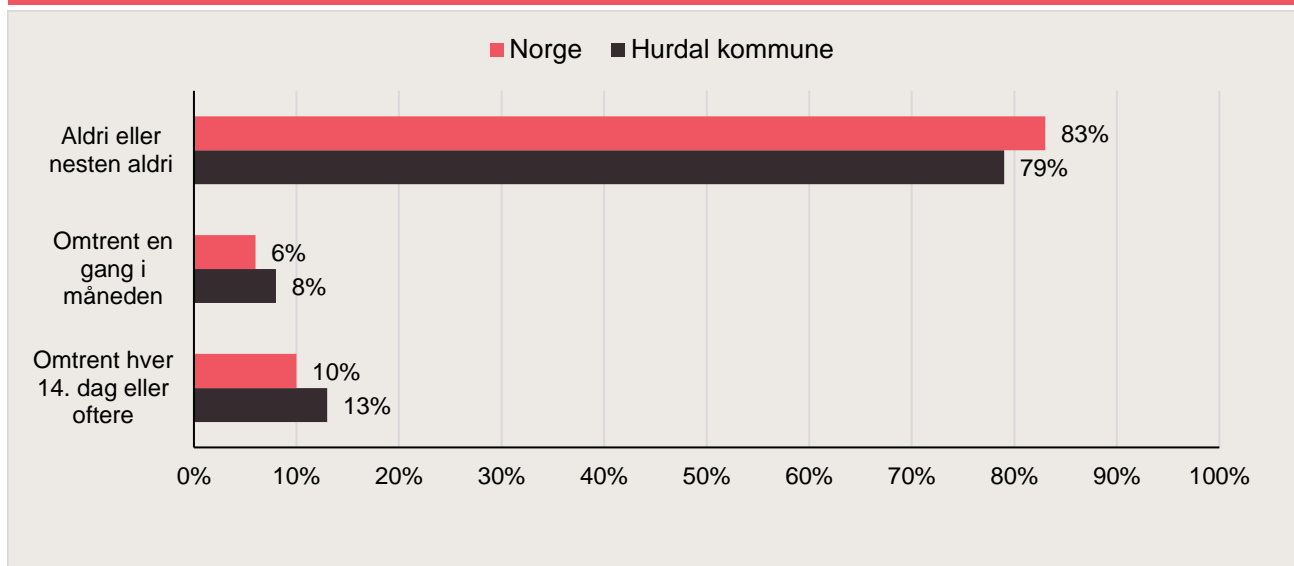
Diagram 1 Antall deltakere på mellomtrinnet, fordelt på klasse og kjønn, i Hurdal kommune

Kilde: Ungdata junior 2022 Hurdal kommune – nøkkeltall mellomtrinn 5. -7. klasse

Som diagram 2 under viser, oppgir 13 prosent på mellomtrinnet at de opplever å bli mobbet hver 14. dag eller oftere i Hurdal kommune. Tilsvarende resultat på landsbasis er ti prosent.

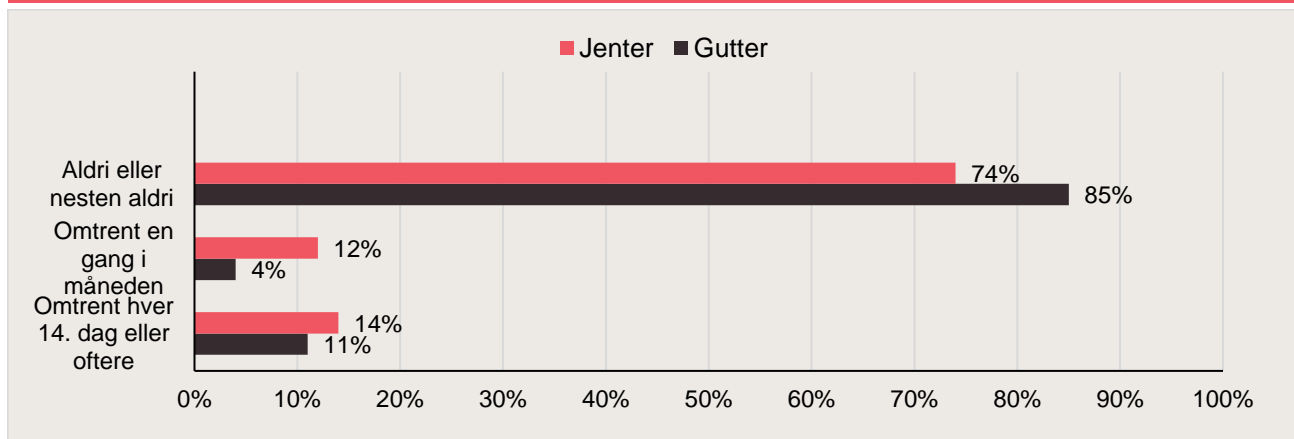
Diagram 2 Andelen elever på mellomtrinnet som opplever mobbing i Norge og i Hurdal kommune

Kilde: Ungdata junior 2022 Hurdal kommune – nøkkeltall mellomtrinn, 5. - 7. klasse

Som diagram 3 under viser, oppgir 11 prosent av guttene og 14 prosent av jentene på mellomtrinnet i Hurdal kommune at de opplever å bli mobbet omtrent hver 14. dag eller oftere. Ytterligere fire prosent av guttene og 12 prosent av jentene oppgir at de blir mobbet omtrent en gang i måneden.

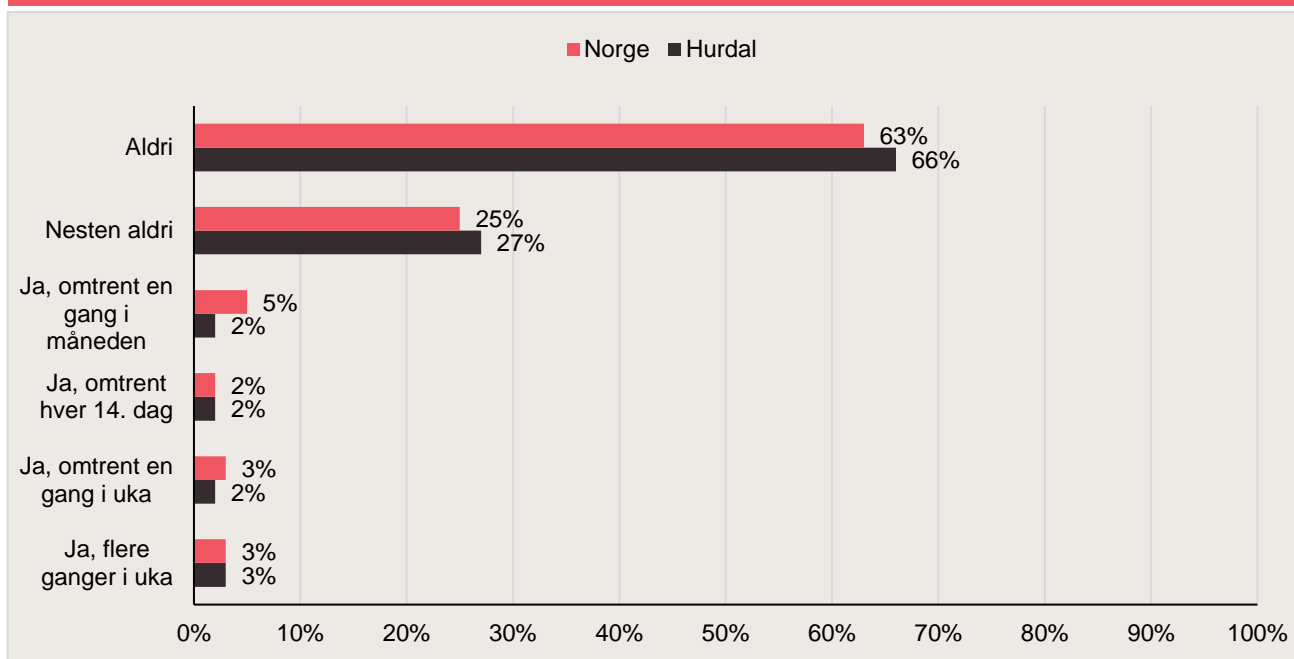
Diagram 3 Andelen gutter og jenter på mellomtrinnet som opplever mobbing i Hurdal kommune

Kilde: Ungdata junior 2022 Hurdal kommune – nøkkeltall mellomtrinn 5. -7. trinn

På ungdomstrinnet var det 65 elever i Hurdal kommune som deltok og svarprosenten var 69. Som diagram 4 viser var det i 2022 på landsbasis åtte prosent på ungdomstrinnet som opplevde seg mobbet minst hver 14. dag. Tilsvarende var det sju prosent som opplevde seg mobbet i Hurdal kommune.

Diagram 4 Andelen elever på ungdomstrinnet som opplever mobbing, Norge og Hurdal kommune

Kilde: Ungdata 2022 Hurdal kommune – Nøkkeltall ungdomstrinnet 8.- 10. klasse.

Ansatte vi har intervjuet forteller at de har inntrykk av at statistikkene fra Elevundersøkelsen og Ungdata viser et riktig bilde av omfanget av mobbing på Hurdal skole og kultursenter. De er kjent med at det er en del enkelthendelser, og understreker at det er viktig å ta tak i hendelsene raskt. De sier også at det er krevende at data fra Elevundersøkelsen er anonymisert. Virksomhetsleder opplyser at skolen har innført Spekter⁹ som verktøy for å kartlegge læringsmiljøet. Undersøkelser i Spekter er ikke anonymisert. Det gjør det lettere å identifisere hvem som kan ha opplevd mobbing, og følge opp disse elevene. Noen av de vi har intervjuet, opplyser at skolen har hatt utfordringer med mobbing i enkelte jente- og guttegrupper.

4.2 Revisjonens oppsummering

Elevundersøkelsen viser at det er færre enn fem elever som har svart at de opplever mobbing. Resultatene er i stor grad prikket ut. Statistikken gir derfor ikke grunnlag for å beskrive omfanget av mobbing ytterligere for årene 2021 og 2022.

Resultatene fra Ungdataundersøkelsen i 2022, viser at det er 13 prosent som oppgir at de opplever å bli mobbet omtrent hver 14. dag eller oftere på mellomtrinnet i Hurdal kommune, mot ti prosent på

⁹ Spekter er et ikke-anonymt verktøy for lærere, som brukes til å kartlegge læringsmiljøet i en skoleklasse. Kilde: <https://www.spekterdigital.no/>

landsbasis. På ungdomstrinnet var det i 2022 sju prosent som opplevde seg mobbet i Hurdal kommune, mot åtte prosent på landsbasis.

Ansatte som vi har intervjuet, har inntrykk av at statistikkene fra Elevundersøkelsen og Ungdata viser et riktig bilde av omfanget av mobbing på Hurdal skole og kultursenter.

5 SYSTEMATISK OG KONTINUERLIG ARBEID FOR Å FOREBYGGE MOBBING

Dette kapitlet beskriver kommunens systematiske og kontinuerlige arbeid for å forebygge mobbing. Hensikten er å undersøke hvordan skoleeier og skolen ivaretar sitt ansvar for å forhindre at elever blir utsatt for mobbing eller annen krenkende atferd.

Kapitlet beskriver hvordan skolen håndterer nulltoleranse mot mobbing og krenkende atferd, informasjon om rettigheter og plikter til elever og foresatte, forskrift om ordensreglement og skolens ordensreglement, planer og rutiner på området, i tillegg til opplæring av ansatte.

Problemstilling 2	Revisjonskriterier
I hvilken grad arbeider skoleeier og skoleledelse systematisk og kontinuerlig for å forebygge mobbing?	<p>➔ Skoleeier og skolen skal sikre:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ at skolens ansatte har felles forståelse av nulltoleranse for mobbing og krenkende atferd ○ at elever og foresatte får informasjon om rettigheter i opplæringsloven. ○ at lokal forskrift om ordensreglement og skolens ordensreglement er oppdaterte ○ oppdaterte planer og rutiner for godt og trygt skolemiljø ○ opplæring av ansatte i opplæringsloven kapittel 9A

5.1 Nulltoleranse mot mobbing

Hurdal skole og kultursenter har ifølge handlingsplan mot krenkende atferd og mobbing som mål at skolen skal ha et sosialt læringsmiljø, der det ikke skal forekomme krenkende atferd (Hurdal kommune 2022a). Kommunens oppvekstplan (2021-2024), og overordnede handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd¹⁰, beskriver at kommunen skal ha nulltoleranse for mobbing i barnehage og skole. I oppvekstplanen heter det at: «*[B]arnehagene og skolene i Hurdal skal preges av et inkluderende miljø med nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering*» (Hurdal kommune, udatert a).

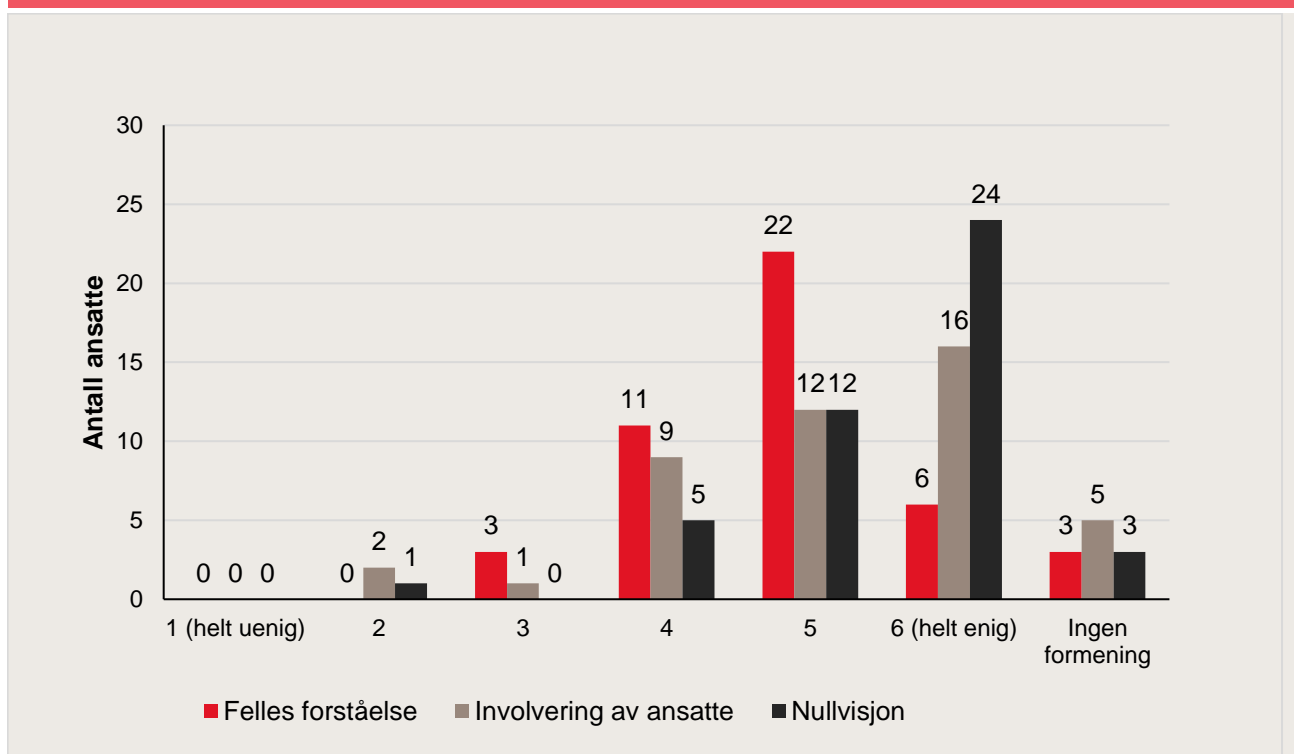
¹⁰ Virksomhetsleder oppvekst skriver i e-post per 16.12.2022 at kommunen startet på planen i 2020, og at den ble fullført i november 2021. Planen er ifølge virksomhetsleder ikke politisk behandlet.

For at skolen skal kunne etterleve en nulltoleranse mot mobbing, forutsetter dette både at de ansatte har en felles forståelse av mobbing, og at de ansatte opplever at skolen har en nullvisjon mot mobbing. I spørreundersøkelsen ble ansatte bedt om å oppgi hvor enige eller uenige de var i ulike påstander på en skala fra 1 til 6, hvor 6 tilsvare helt enig og 1 tilsvare helt uenig. Diagrammet under viser hvor enige eller uenige de ansatte var i følgende påstander:

- Jeg opplever at jeg og kollegene mine har en felles forståelse av hva som er mobbing og krenkende atferd (felles forståelse).
- Skolen legger til rette for at alle ansatte (inklusive assistenter, ansatte i SFO o.l.) er involvert i arbeidet med å etablere en felles forståelse av hva som kjennetegner mobbing og krenkende atferd (involvering av ansatte).
- Skolen har en tydelig nullvisjon mot mobbing (nullvisjon).

Diagram 5 Felles forståelse av mobbing, involvering av de ansatte og nullvisjon mot mobbing

Kilde: Romerike revisjon 2022, N=45

Om vi slår sammen svarkategoriene slik at 1-3 tilsvare helt eller delvis uenig, og 4-6 tilsvare helt eller delvis enig, viser diagrammet at 39 av 45 ansatte er helt eller delvis enige i påstanden om at de ansatte har en felles forståelse av hva som er mobbing og krenkende atferd. 37 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i påstanden om at de opplever at skolen legger til rette for at alle ansatte (inklusive assistenter, ansatte i SFO o.l.) er involvert i arbeidet med å etablere en felles forståelse av hva som kjennetegner mobbing og krenkende atferd. Videre har 41 ansatte, det vil si over 90 prosent, svart at de er helt eller delvis enige i at skolen har en tydelig nullvisjon mot mobbing.

Tidligere rektor forteller i telefonintervju at skolens ledelse har diskutert nulltoleranse på skolen, og understreker at ledelsen tar tematikken på alvor. Han gir uttrykk for at det er viktig å involvere ansatte og å samarbeide med foresatte for å lykkes i arbeidet mot mobbing og krenkende adferd. Det er ifølge ham likevel vanskelig å realisere nullvisjonen.

5.2 Informasjon til elever og foresatte

Hurdal kommune har lagt ut følgende informasjon om skolemiljø på sine hjemmesider (Hurdal kommune 2023a):

- Blir ditt barn, eller andre barn mobbet?
- Dette har elevene krav på.
- Plan mot mobbing og krenkelser.
- Trenger du hjelp eller mer informasjon?

Under det siste punktet ligger det informasjon om følgende tematikk:

- Informasjon til elever og foreldre om skolemiljø
- Jeg mistenker at barnet mitt opplever mobbing, hva kan jeg se etter?
- Guide til foreldre med barn som ikke har det bra på skolen
- Informasjon til barn, unge og foreldre om mobbing og rettigheter
- Læringsmiljø og mobbing
- Ombudet for barn og unge i Viken

Rapporten «Kvalitet og utvikling i Hurdalsskolen 2019 og 2020» er også lagt ut på kommunens hjemmesider. Rapporten er en tilstandsrapport hvor informasjon om læringsmiljøet gis i et eget kapittel. Revisjonen har fått oversendt tilsvarende rapport for 2021 (Hurdal kommune 2021a)¹¹. På hjemmesiden informeres det også om at foresatte kan klage til Statsforvalteren, og hvordan man går frem.

Tidligere rektor opplyser at elever og foresatte kan finne informasjonshefte og informasjon om skolemiljø på hjemmesidene til kommunen. Foresatte får også informasjonsheftet oversendt i mobilskole (SchoolLink)¹², sammen med skriv fra Utdanningsdirektoratet som blant annet informerer om elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø, og hvilke plikter skolen har (Utdanningsdirektoratet, 2020a). I tillegg får foresatte informasjon på foreldremøter. Foreldremøter avholdes rett etter skolestart hvert år, i tillegg til i vårhalvåret. Ved behov kan foresatte også bli innkalt til ekstra foreldremøter. Skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende adferd, som blir presentert for foresatte på foreldremøter, er revidert i august 2022.

---

¹¹ Rapporten for 2021 er, så langt revisjonen er kjent med, ikke lagt ut på hjemmesiden pr. 12. januar 2023 (Hurdal kommune 2023a).

¹² Mobilskole benyttes til digital kommunikasjon mellom skolen og foresatte, og erstatter kommunikasjon ved post i elevenes ransler (Kilde: SchoolLink, 2023).

Skolen har ulike organer og utvalg hvor foresatte og elever skal gis mulighet til å få informasjon om, samt til å medvirke til et bedre læringsmiljø. Samarbeidsutvalg (SU) er skolens øverste rådgivende organ, og har rett til å uttale seg i alle saker som gjelder skolen. Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) skal jobbe for å skape et godt samarbeid mellom hjemmet og skolen. Foreldrene velger en representant til FAU fra hver klasse. Informasjon om hvem som leder FAU med e-post adresse ligger på kommunens hjemmeside. Referater fra FAU som revisjonen har fått tilgjengeliggjort, viser at FAU blant annet har engasjert seg i saker om barn med utfordrende adferd og voksentetthet i friminutter. FAU har også diskutert sosiale arrangementer på skolen. Elevrådet er valgt av og blant elevene ved skolen, og skal være en samarbeidsarena for elevmedvirkning (Hurdal kommune, 2023b).

Elevene får også informasjon om psykisk helse gjennom undervisning fra helsesykepleier. Helsesykepleier uttrykker i telefonintervju at undervisning i dette temaet kan ha betydning og bidra til et trygt og godt skolemiljø. I etterkant av undervisningen kommer det ifølge helsesykepleier gjerne elever som ønsker å prate og som forteller om hva de står i.

5.3 Ordensreglement

Vi har fått oversendt kommunens forskrift om ordensreglement og ordensreglement for Hurdal skole og kultursenter. Forskriften er vedtatt av Hurdal kommunes levekårsutvalg 25.3.2014, og er sist revidert 10.2.2015. Ordensreglementet er vedtatt av SU 20.1.2021. Både forskriften og ordensreglementet er vedtatt med hjemmel i opplæringsloven § 2-9 Ordensreglement og liknende¹³.

Ifølge Handlingsplan mot krenkende atferd og mobbing skal forskriften revideres årlig på møte i SU. Forskriften skal deles ut til alle foresatte etter revidering, og til elever i 1. klasse og nye elever når de starter på skolen. Videre skal forskriften gjennomgås med alle elever ved skoleårets begynnelse. Forskrift om ordensreglement for Hurdal skole og kultursenter er overordnet og førende for skolens reglement. Skolen skal være preget av samarbeid, trivsel, respekt og medansvar, og ordensreglementet er et virkemiddel for å nå målsettingen. Forskrift til ordensreglementet er lagt ut på kommunens hjemmeside under overskriften lover og forskrifter (Hurdal kommune, 2022a).

Målet med skolens ordensreglement er at alle elever, ansatte, foresatte og besøkende skal oppleve trygghet og trivsel på skolen. Ordensreglementet gjelder når skolen har ansvar for elevene, i tillegg til på skoleveien. Ordensreglementet inneholder regler for orden og oppførsel, hvilke tiltak som skal brukes mot elever som bryter reglementet og regler for framgangsmåten når slike saker skal behandles. Aktuelle tiltak går frem av reglementet (Hurdal kommune, 2022a).

---

¹³ Denne bestemmelsen ble opphevet med lov av 9. juni 2017 nr. 38 Lov om endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø). Ny hjemmel er gitt i opplæringsloven § 9A-10 Ordensreglement (Hurdal kommune, 2022a).

Tidligere rektor opplyser at skolen benytter ordensreglementet i det daglige arbeidet med skolemiljøet, og at ordensreglementet er basert på forskriften. Ordensreglementet blir oppdatert årlig og blir vedtatt av samarbeidsutvalget (SU).

Hver klasse skal lage klasseregler på grunnlag av forskrift til ordensreglementet (Hurdal kommune, 2022a).

Kontaktlærer forteller i intervju at alle klassene lager klasseregler basert på skolens ordensreglement. Kontaktlærer at de snakker i klassen om hvordan de skal være mot hverandre. I klassens time tar klassen opp saker som gjelder klassemiljø. Kontaktlærer forteller også at lærerne har samtaler med elevene enkeltvis om konkrete situasjoner som har oppstått. Kontaktlæreren mener at lærerne følger opp slik at eleven(e) skal oppleve det som trygt og godt på skolen. Eksempelvis settes grupper sammen av lærer, og det er ikke lov å juble eller uttrykke at en er lei seg når en får beskjed om hvem en skal arbeide sammen med. Lærer sørger for å blande og variere grupper ved gruppearbeid. Kontaktlærer benytter loggbok for å ha oversikt over hva som skjer i klassen og klassemiljøet.

5.4 Planverk og rutiner for godt og trygt skolemiljø

Hurdal kommune har flere planer og rutiner som omhandler skolens og skoleeiers arbeid for å sikre barn og unge et godt oppvekst- og skolemiljø, vist i tabell 1:

Tabell 1 Oversikt over kommunens og skolens sentrale planverk på området

Plan /dokument/ verktøy	Mål	Aktuell(e) rutiner/ prosedyrer
Oppvekstplan 2021-2024 (Hurdal kommune udatert a)	Sikre barn og unge gode oppvekstvilkår.	
Overordnet plan mot mobbing og krenkende atferd (Hurdal kommune udatert b)	Skolen skal forebygge og forhindre mobbing.	Pkt. 4.2 Plan for oppfølging av mobbesaker
Handlingsplan mot krenkende atferd og mobbing – Hurdal skole og kultursenter 2022 – 2023 (Hurdal kommune 2022a)	Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å forebygge mobbing og krenkende atferd og et godt psykososialt miljø	Pkt. 8 Ordensreglement Pkt. 9 Skolens ansvar for å forebygge og stoppe mobbing og krenkende atferd Pkt. 10 Generelle, forebyggende tiltak for å fremme et godt psykososialt miljø Pkt. 11 Grunnleggende faktorer for å utvikle et godt læringsmiljø – rutiner for god klasseledelse Pkt. 12 Tiltaksplan for mobbing og krenkende atferd Pkt. 13 Rutiner for aktivitetsplan Pkt. 14 Meldeskjema

Tabell 1 Oversikt over kommunens og skolens sentrale planverk på området

		Pkt. 15 Meldeskjema (skjerpet aktivitetsplikt) Pkt. 16 Prosedyrer gjennomføring av elevsamtale og rutiner utviklingssamtale
Trygg skolestart – Plan for overgang barnehage - skole 2019 – 2022 (Hurdal kommune udatert d)	Skal bidra til gode og trygge overganger i både barnehage og skole	
Robuste barn i Hurdal kommune. (Hurdal kommune 2020b)	Skape robuste barn, og med delmål om å gi gode relasjoner som skaper inkludering	
Sosial kompetanseplan for skole og barnehager i Hurdal kommune 2018 (Hurdal kommune 2018)	Tiltak for å utvikle sosial kompetanse i skolen	
Mitt valg (Hurdal kommune 2021c)	Program for å styrke barns sosiale og emosjonelle kompetanse	

Som vist i tabellen over, deltar Hurdal skole og kultursenter i Mitt Valg – programmet. Målet er at systematisk bruk av Mitt Valg over tid, skal styrke barns sosiale og emosjonelle kompetanse (Mitt Valg i skolen, 2023). Flere av de vi har intervjuet forteller at Mitt Valg skal gi barn og unge trygghet og kompetanse til å ta selvstendig valg og samhandle med andre og at ulike aktiviteter i programmet gjennomføres på ulike trinn ved Hurdal skole og kultursenter.

Sosialpedagogen opplyser i intervju at overordnet handlingsplan ikke er oppdatert, og at tilhørende plan for oppfølging av mobbesak ikke benyttes (Hurdal kommune udatert b). Hun opplyser videre om at det er skolens handlingsplan mot krenkende adferd og mobbing (illustrasjonsbilde neste side), med tilhørende rutiner, som blir benyttet i arbeidet med mobbesaker. Som tabellen ovenfor viser, inneholder handlingsplanen egne punkt som omhandler forbyggende tiltak og faktorer for å utvikle et godt læringsmiljø. I handlingsplanen er også flere rutiner knyttet til aktivitetsplikten samlet.

HANDLINGSPLAN MOT KRENKENDE ATFERD OG MOBBING

Hurdal skole og kultursenter 2022-2023

VISJON

En læringsreise i mulighetenes verden

VERDIER

Alle mennesker er likeverdige

- Vi behandler hverandre med respekt og omsorg.
- Vi viser positivt engasjement og ser etter løsninger.

(revidert Aug. 2022)

Kilde: Hurdal kommune 2022a

5.5 Opplæring av ansatte

Tidligere rektor opplyser i telefonintervju at alle ansatte blir minnet om pliktene de har ved starten av hvert skoleår. Da gjennomgår skoleledelsen definisjoner av mobbing, aktivitetsplikten som skal sikre elever et godt og trygt skolemiljø, ordensreglementet, skolens handlingsplan og aktuelle tiltak.

Virksomhetsleder oppvekst opplyser i e-post av 12.1.2023 at det i august 2022 ble gjennomført felles planleggingsdag med alle ansatte innenfor oppvekst hvor atferdsproblematikk og læringsmiljøutvikling var tema¹⁴. Videre opplyser virksomhetsleder at det i august 2021 ble gjennomført kurs i forebygging og håndtering av utfordrende atferd. Det kommer også fram i flere intervjuer at klassemiljø regelmessig er et tema i forbindelse med avdelingsmøter og trinnmøter.

Tidligere rektor opplyser i telefonintervju at ansatte må signere på at de har fått informasjon om regelverket og sine plikter. De signerer enten i internkontrollsystemet for skolen (www.1310.no), eller på lister på personalrommet. Tidligere rektor gir uttrykk for at han hadde en forventning om at ansatte satte seg inn i sitt ansvar, sine plikter og at de leste informasjonen de mottok. Han legger til at det til

Kontaktlærer uttrykker i intervju at hun mener skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende adferd gir en god beskrivelse av skolens og de ansattes plikter, og det arbeidet som skal gjennomføres.

Sosialpedagog opplyser at vedkommende har bidratt i arbeidet med å oppdatere skolens handlingsplan. Sosialpedagogen opplyser videre at hun har hovedansvar for oppfølging av mobbesaker ved skolen. Oppfølging av meldinger og undersøkelse av mobbesaker har høy prioritet. Hun forteller at det har vært krevende tidsmessig å følge opp, oppdatere og forbedre rutineene på området.

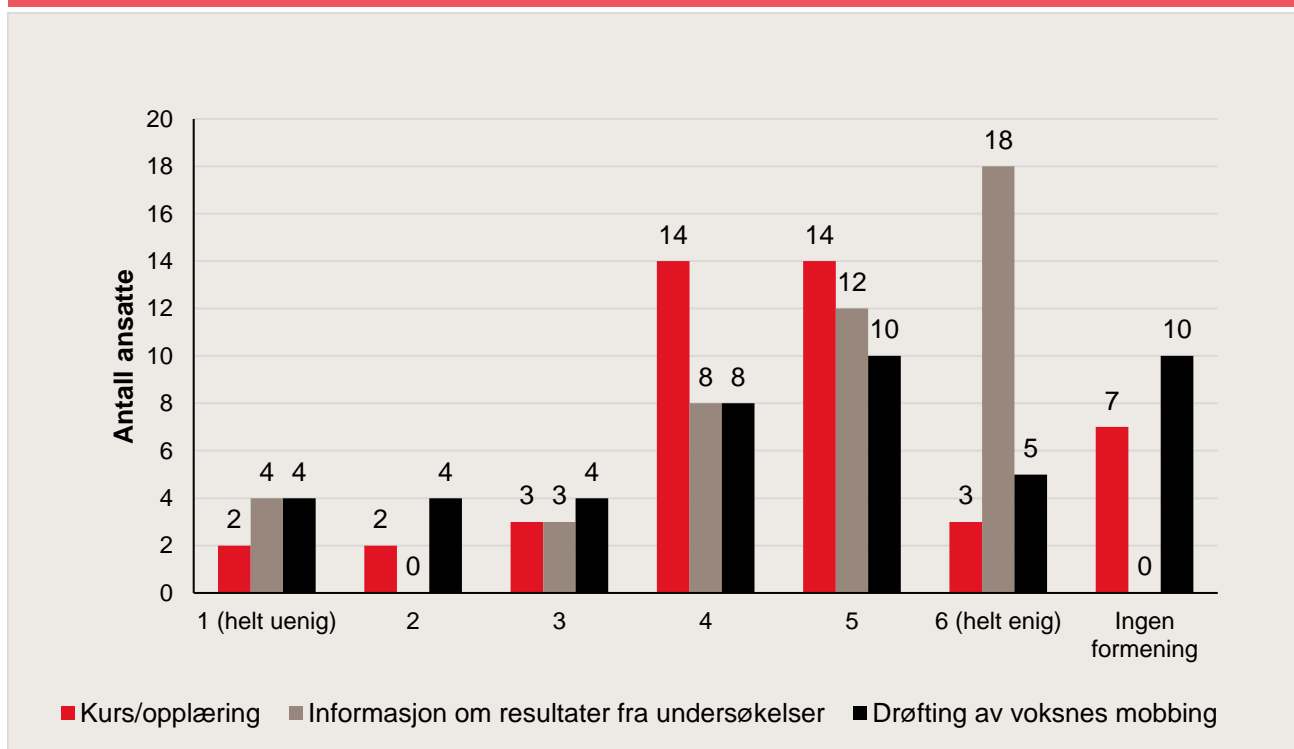
¹⁴ Ved Ingrid Lund, professor i spesialpedagogikk.

tider var svært høyt sykefravær blant skolens ansatte gjennom skoleåret 2021/2022. Han antar at en del ansatte derfor antakelig ikke signerte for at de hadde fått informasjonen.

I spørreundersøkelsen til de ansatte, ble de bedt om å vurdere ulike påstander om skolens oppfølging av opplæring og informasjon om relevante tema. Diagrammet under viser hvor enige eller uenige de ansatte var i følgende påstander, på en skala fra 1 til 6:

1. Skolen gjennomfører tilstrekkelig med kurs/opplæring i temaene mobbing og krenkende adferd (opplæring).
2. Jeg blir godt informert om resultater fra undersøkelser (f.eks. Elevundersøkelsen) som blir gjennomført på min skole, og hvor mobbing er ett av temaene (informasjon om undersøkelser).
3. Skolens ansatte har drøftet voksnes mobbing av elever som et tema (drøfting av voksnes mobbing).

Diagram 6 Opplæring og informasjon

Kilde Romerike revisjon 2022, N=45

Om vi slår sammen svarkategoriene slik at 1-3 tilsvare helt eller delvis uenig, og 4-6 tilsvare helt eller delvis enig, viser diagrammet at 31 av 45, det vil si nesten 70 prosent av de ansatte oppgir at de er helt eller delvis enige i påstanden om at skolen gjennomfører tilstrekkelig med kurs/opplæring i temaene mobbing og krenkende adferd. Sju ansatte har svart at de er helt eller delvis uenige i påstanden. Sju ansatte har ikke en formening.

Diagrammet viser også at 38 av 45 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i at de blir godt informert om resultater fra undersøkelser som blir gjennomført på skolen, og hvor mobbing er ett av temaene. 23 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i at skolens ansatte har drøftet temaet voksnes mobbing av elever. 12 av 45 ansatte er enten helt eller delvis uenige i dette. Ti har ingen formening om hvorvidt skolens ansatte har drøftet voksnes mobbing av elever.

5.6 Revisjonens vurderinger, konklusjon og anbefalinger

Undersøkelsen viser at kommunens planverk innen oppvekst og skole beskriver en nullvisjon mot mobbing og krenkende adferd. Informasjon fra intervjuene og spørreundersøkelsen til de ansatte viser at også de ansatte har en felles forståelse av nulltoleranse for mobbing. På bakgrunn av innsamlede data vurderer revisjonen at skolens ansatte i stor grad har en felles forståelse av nulltoleranse for mobbing og krenkende adferd.

Undersøkelsen viser videre at kommunen har tilgjengeliggjort informasjon om skolemiljø og mobbing på sine hjemmesider. Foresatte og elever får også informasjon både via møter, utvalg og mobilskole. Revisjonen vurderer at skoleeier og skolens ledelse sørger for at elever og foresatte får informasjon om rettigheter etter opplæringsloven.

Revisjonen har lagt til grunn at skoleeier og skolens ledelse har en lokal forskrift om ordensreglement og et ordensreglement for skolen som er oppdatert. Undersøkelsen viser at ordensreglementet er basert på forskrift om ordensreglement, og at samarbeidsutvalget (SU) både skal revidere forskriften og vedta ordensreglementet årlig. Det framkommer imidlertid at forskriften sist ble endret i 2015. Videre kommer det fram at skolens ordensreglement er hjemlet i opplæringslovens § 2-9, og vedtatt av SU 20.1.2021. Opplæringslovens § 2-9 ble imidlertid opphevet i 2017, og korrekt hjemmel skal være opplæringsloven § 9 A-10.

Skoleeier og skolens ledelse skal sørge for oppdaterte planer og rutiner for godt og trygt skolemiljø. Kommunen har en overordnet handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd, som ifølge virksomhetsleder oppvekst ble ferdigstilt i 2021. Skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd ble sist gjennomgått i august 2022. Revisjonen vurderer at kommunen gjennom skolens handlingsplan har sørget for å ha en oppdatert plan og rutiner som skal bidra til et godt og trygt skolemiljø.

Revisjonen har også lagt til grunn at skoleeier og skolens ledelse skal sørge for opplæring av ansatte i opplæringslovens kapittel 9 A. Undersøkelsen viser at kommunen har rutiner for opplæring av ansatte blant annet ved skolestart, og i forbindelse med ulike møter. I spørreundersøkelsen kommer det samtidig fram at i underkant av hver tredje ansatt enten er helt eller delvis uenige i, eller ikke har noen formening om, hvorvidt skolen gjennomfører tilstrekkelig med kurs og opplæring på dette området. I underkant av 50 prosent oppgir også at de er helt eller delvis uenige i, eller ikke har en formening om, hvorvidt voksnes mobbing av elever er et tema som er drøftet. Når såpass mange ansatte svarer at de enten ikke er enige eller ikke har en formening, tolker revisjonen dette som en

indikasjon på at deler av opplæringen kan være mangelfull. Dette gjelder blant annet innen temaer som innebærer skjerpet aktivitetsplikt.

Revisjonens konklusjon er at kommunen langt på vei arbeider systematisk og kontinuerlig for å forebygge mobbing. Samtidig vurderer revisjonen at det er grunnlag for forbedring når det gjelder opplæring av ansatte.

På bakgrunn av dette er revisjonens anbefalinger at kommunedirektøren bør sørge for:

1. at alle ansatte får tilstrekkelig tilbud om opplæring og kurs.

6 OPPFØLGING AV ELEVER SOM KAN VÆRE ELLER ER UTSATT FOR MOBBING

I dette kapitlet går vi nærmere inn på skolens aktivitetsplikt og saker der arbeid med aktivitetsplan er igangsatt. Hva vi i denne undersøkelsen har sett nærmere på er oppsummert i oversikten over revisjonskriterier:

Problemstilling 3	Revisjonskriterier
<p>I hvilken grad følges elever som kan være eller er utsatt for mobbing opp i samsvar med lovkrav?</p>	<p>→ Skolens rutiner og praksis skal oppfylle aktivitetsplikten, som inkluderer at:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ skolens ansatte skal følge med for å avdekke mobbing eller mistanke om mobbing ○ skolens ansatte skal gripe inn og stoppe mobbing og uønskede hendelser umiddelbart ○ skolens ansatte skal varsle rektor om mobbing og mistanke om mobbing ○ rektor skal varsle skoleeier om ansatte som mobber elever, og andre alvorlige mobbesaker ○ skolen skal undersøke mobbing og mistanke om mobbing snarest, og senest innen fem arbeidsdager ○ skolen skal sette inn egnede tiltak, følge opp og evaluere og endre tiltak dersom det er nødvendig <ul style="list-style-type: none"> ▪ dersom skolen gjennomfører tiltak, skal skolen utarbeide aktivitetsplan jf. opplæringslovens § 9 A-4 sjettede ledd bokstav a) til e)

6.1 Skolens aktivitetsplikt

Formålet med aktivitetsplikten er at skolen skal handle raskt og riktig når en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Dersom en elev ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen som beskrevet i kapittel 3 sette inn egnede tiltak (opplæringsloven § 9 A-4).

Aktivitetsplikten innebærer at alle ansatte skal følge med på hva som skjer på skolen, gripe inn og stoppe mobbing og uønskede hendelser. Alle ansatte på skolen har dermed plikt til å gjøre noe, hvis de blir kjent med eller mistenker at elev blir mobbet. Det går frem av skolens handlingsplan mot krenkende adferd og mobbing at skolen skal sørge for at elev(er), både den som opplever å bli mobbet og den som mobber, blir hørt i saken. Videre heter det at det er rektor, sosialpedagog og

avdelingsleder som har ansvar for at skolen følger opp aktivitetsplikten og at elevenes beste alltid skal være et grunnleggende hensyn. Mobbing eller mistanke om mobbing skal meldes til sosialpedagog eller avdelingsleder. Sosialpedagog skal sørge for at det straks gjennomføres samtaler, både med den som er utsatt for krenkende handlinger og den som utfører handlingene. Sosialpedagog skal ta kontakt med foresatte og informerer om hendelsen. Kontaktlærer lager forslag til aktivitetsplan med tiltak. Forslaget skal legges frem for elev og foresatte (Hurdal kommune, 2022g).

Skolens handlingsplan beskriver også hvordan de ansatte arbeider for å oppdage mobbing og krenkende adferd. Dette innebærer tiltak som bruk av logg eller andre undersøkelser i klassen, gjennomføring av elevundersøkelser, samt bevisstgjøring av elever, slik at de sier ifra dersom de er vitne til mobbing (Hurdal kommune, 2022a).

I spørreundersøkelsen fikk de ansatte spørsmål om hva de mener er nødvendig, eller viktigst for å lykkes med å oppdage og forhindre mobbing.¹⁵ Tabellen under oppsummerer hvilke områder de ansatte trekker frem.

Tabell 2 Ansattes oppfatning av effektive tiltak for å oppdage og forhindre mobbing

Gode strukturer, planer og rutiner
Stabil ledelse som gir tydelige signaler
Felles holdninger og praksis
Opplæring og kompetanse hos ansatte
Nok voksentetthet
Kjennskap til ekstra sårbare elever og relasjoner, og tilrettelegge for disse
God klasseledelse og godt klassemiljø
Gode relasjoner og samtaler med elevene
Samarbeid mellom skole og hjem
Kartlegge risikosteder
Voksne som er til stede der elevene er og følger med (herunder tilsyn)
Voksne som griper inn i hendelser og tør å si ifra
Undersøke hendelser
Tett oppfølging av iverksatte tiltak
Egen kommunikasjonskanal som elevene kan bruke i saker som handler om mobbing og krenkelser

Kilde: Romerike revisjon 2022

¹⁵ Spørsmålet er formulert på følgende måte: Etter din oppfatning, hva er nødvendig for å lykkes med å oppdage og forhindre mobbing og krenkende adferd i skolen? (Kort beskrivelse, gjerne stikkord). Det var valgfritt å svare på dette spørsmålet.

Tabellen viser at de ansatte trekker frem flere ulike tiltak for å oppdage og forhindre mobbing. Tiltakene er knyttet til styring fra ledelsen, ansattes holdninger, kompetanse og adferd, skolemiljø, relasjoner, kommunikasjon og hvordan skolen ivaretar aktivitetsplikten.

I spørreundersøkelsens kommentarfelt uttrykker en av de ansatte at ikke alle ansatte tør å si ifra og gripe inn i situasjoner:

Første betingelse er vel at folk følger med på hva som skjer? Folk må tørre å si fra når ting går skeis. Her er det for mange konfliktskye individer som heller snur ryggen til, enn å ta ansvar.

6.2 Plikten til å følge med

Skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende adferd beskriver flere tiltak for å følge med, avdekke og forebygge mobbing. Tiltakene omfatter blant annet tydelig klasseledelse, inspeksjon ute i alle friminuttene, elev- og spekterundersøkelser, elev- og utviklingssamtaler, klassesamtaler, tema på foreldremøter med videre (Hurdal kommune, 2022a).

Det er utarbeidet tilsynsplaner for de ulike avdelingene som beskriver hvilke ansatte som skal ha tilsyn på de ulike uteområdene, på kunstgressbanen og ved bussavgang. I et dokument oversendt fra kommunen kalt «Rutiner for tilsyn»¹⁶, heter det blant annet at hensikten med tilsyn er å skape en trygg og god arena for sosialt samvær og positiv aktivitet for elevene. Det heter videre at den som har tilsyn skal sirkulere og være i bevegelse, der elevene er (Hurdal kommune 2022i). Det er også utarbeidet planer som begrenser hvor elevene har lov til å oppholde seg i skoletiden, avhengig av alder (Hurdal kommune, 2022 c – e). Flere ansatte revisjonen har intervjuet er kjent med de nevnte planene.

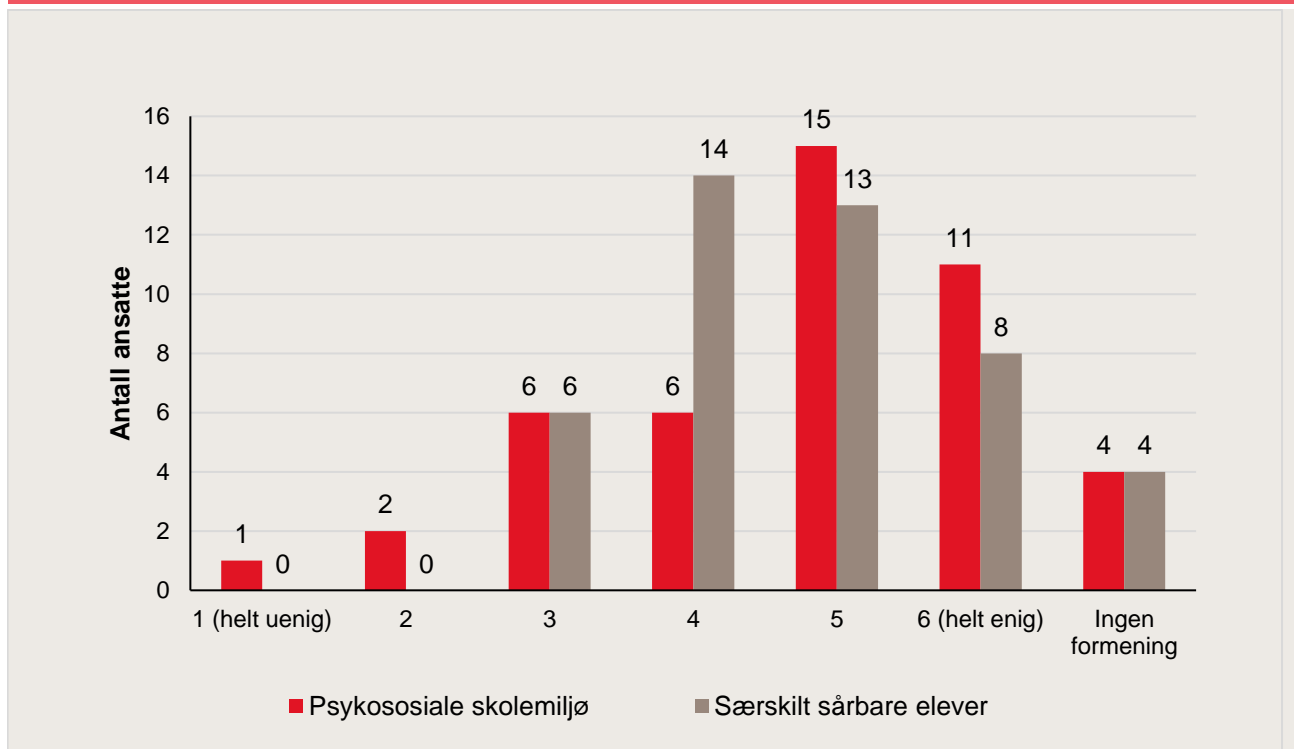
I tillegg til å fange opp enkelthendelser, handler plikten til å følge med om å ha oversikt over elevenes psykososiale skolemiljø. Det dreier seg også om å ha kjennskap til elever som har en særskilt sårbarhet, og om å følge særskilt med på hvordan disse elevene har det på skolen. I spørreundersøkelsen ble de ansatte bedt om å vurdere følgende påstander om disse temaene:

1. Jeg opplever at ledelsen ved min skole er opptatt av å ha oversikt over elevenes psykososiale skolemiljø (psykososialt skolemiljø).
2. Skolens ansatte har kjennskap til elever med en særskilt sårbarhet, og følger spesielt med på hvordan disse elevene har det på skolen (særskilt sårbare elever).

---

¹⁶ Dokumentet er oversendt av sosialpedagog, og er merket med oppdatert 4.1.2022.

Diagram 7 Psykososialt skolemiljø og særskilt sårbare elever

Kilde: Romerike revisjon 2022, N=45

Diagrammet viser at 32 av 45 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i påstanden om at ledelsen er opptatt av å ha oversikt over elevenes psykososiale skolemiljø. Ni ansatte svarer at de er helt eller delvis uenige, og fire har ingen formening. Til sammen utgjør dette 29 prosent av de ansatte. 35 av 45 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i at skolens ansatte har kjennskap til elever med en særskilt sårbarhet, og følger spesielt med på hvordan disse elevene har det på skolen.

6.3 Plikten til å gripe inn

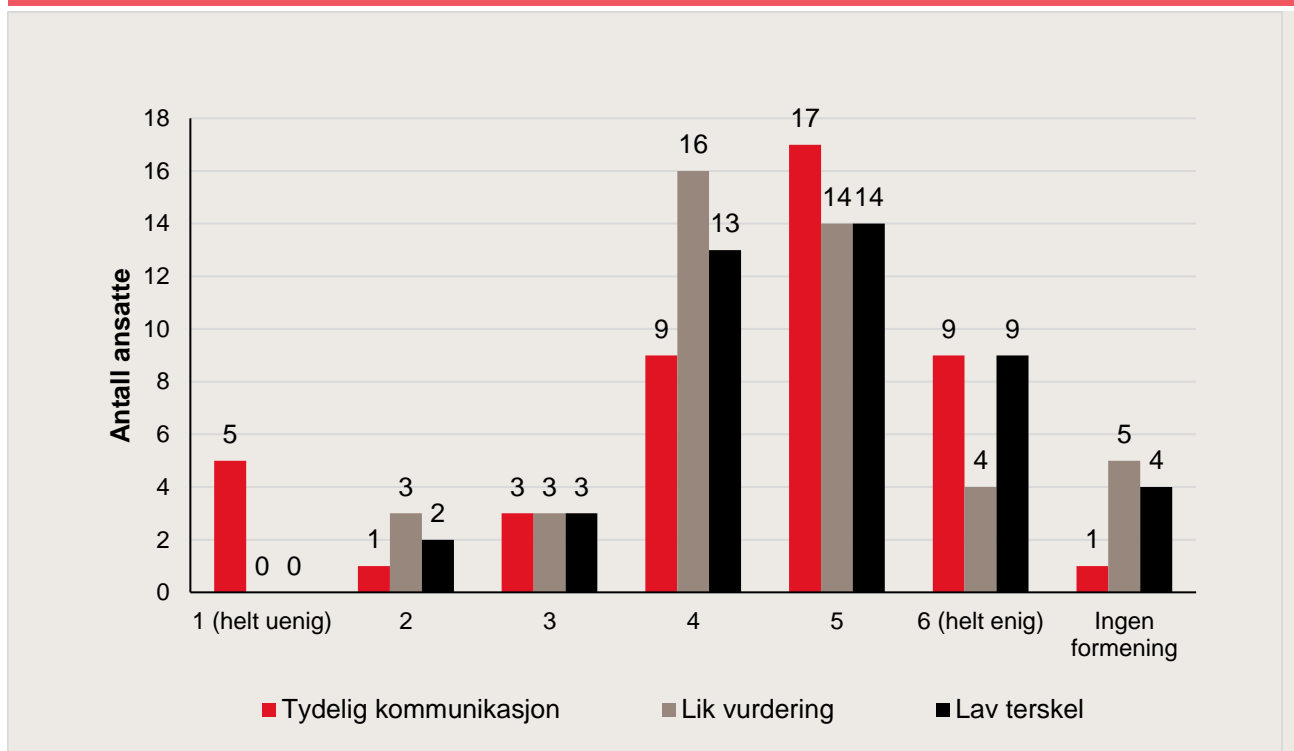
I skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende adferd går det frem at alle som arbeider på skolen har en plikt til å gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Under punktet «Plikten til å gjøre noe», beskriver handlingsplanen at det er utarbeidet et eget skjema for dokumentasjon i forbindelse med ansatte får kjennskap til, eller mistanke om, at en elev blir utsatt for mobbing eller lignende. Her skal den ansatte blant annet svare på hva mistanken om mobbing gikk ut på og hva den ansatte gjorde hvis det var nødvendig og mulig å gripe inn. Eksempler på inngripen som nevnes er å skille elever som slåss, skille elev/lærerkonflikt, holde elever inne i friminutt, følge elever hjem m.m. (Hurdal kommune, 2022a).

Diagrammet under viser hvor enige eller uenige de ansatte var i spørreundersøkelsens ulike påstander rundt det å gripe inn:

1. Skolens ledelse har tydelig kommunisert hvilke situasjoner jeg som ansatt bør gripe inn i (tydelig kommunikasjon).

2. Jeg opplever at jeg og mine kolleger har en lik vurdering av hva slags adferd som krever inngripen (lik vurdering).
3. På skolen er det en lav terskel for at ansatte griper inn når de observerer negativ adferd (lav terskel).

Diagram 8 Kommunikasjon, vurdering og terskel knyttet til å gripe inn i situasjoner

Kilde: Romerike revisjon 2022, N=45

Diagrammet viser at 35 av 45 ansatte, det vil si 78 prosent, har svart at de er helt eller delvis enige i påstanden om at skolens ledelse tydelig har kommunisert i hvilke situasjoner de ansatte bør gripe inn. Fem ansatte er helt uenige i påstanden. 34 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i at de opplever at de ansatte har en lik vurdering av hva slags adferd som krever inngripen og 36 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i at det er en lav terskel for at ansatte griper inn når de observerer negativ adferd.

6.4 Varslingsplikten

Skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende adferd inneholder rutiner som skal følges når ansatte blir oppmerksomme på, eller får melding om mobbing eller mistanke om mobbing av elev(er). Rektor skal varsles når plikten til å undersøke saker blir utløst. Aktivitetsplikten er skjerpet dersom det er en ansatt på skolen som mobber en elev. Dersom det er ansatt som krenker elever, eller andre alvorlige saker, skal rektor varsle skoleeier (Hurdal kommune, 2022a).

Tidligere rektor forteller at han forventet at alle ansatte varslet dersom de ble kjent med, eller hadde mistanke om at elever ikke hadde det godt og trygt på skolen.

Sosialpedagog opplyser at eleven selv, foresatt eller ansatt på skolen kan melde fra om mobbing eller mistanke om mobbing. Meldingen kan komme på e-post, gjennom mobilskole, på telefon eller meldeskjema. Når meldingen er mottatt, undersøker skolen saken. Hun forteller at elever med fravær over ti dager, også blir fulgt opp med undersøkelse og aktivitetsplan for å utelukke at fraværet skyldes et utrygt skolemiljø.

Helsesykepleier opplyser at dersom en elev forteller at han eller hun ikke opplever det som trygt og godt på skolen, så ber hun om samtykke fra eleven til å ta det opp med foresatte. Dersom foresatte gir samtykke, så melder hun fra til sosialpedagog, kontaktlærer eller trinnleder.

Det er utarbeidet meldeskjema som ansatte skal bruke for å melde mobbing eller mistanke om mobbing, se vedlegg 3. Skjemaet skal leveres til sosialpedagog eller avdelingsleder senest dagen etter at forholdet ble oppdaget. Dersom saken gjelder mistanke om eller kjennskap til at en ansatt mobber elev(er), skal meldeskjema for skjerpet aktivitetsplikt brukes, jf. vedlegg 4.

Dersom en elev eller foresatt melder fra om mobbing, er ikke disse ifølge virksomhetsleder og sosialpedagog pliktige til å bruke meldeskjemaene på samme måte. Mal for meldeskjemaene og aktivitetsplan er tilgjengelig for alle ansatte i Teams.

Vi har gjennomgått 16 aktivitetsplaner i perioden august 2021 til oktober 2022. Tabellen under viser hva som er registrert i forbindelse med varsling og melding av sakene.

Tabell 3 Melding av saker

Dato for hendelse	Dato for melding	Saken er meldt av ¹⁷	Saken er meldt til	Varsling til rektor ¹⁸	Meldeskjema
Ja: 1 sak Nei: 15 saker	Ja: 6 saker Nei: 10 saker	Lærer: 8 saker Foresatt: 8 saker Elev: 2 saker	Rektor: 6 saker Lærer: 7 saker Avd. leder: 1 sak Står ikke: 2 saker	Ja: 14 saker Nei: 2 saker	Ja: 0 saker Nei: 16 saker

Tabellen viser at dato for når hendelsen skjedde, er oppgitt i en av 16 planer. Videre står det dato for når saken er meldt i seks av 16 planer. Lærer har meldt i åtte saker (50 prosent). Med lærer mener vi

¹⁷ Antallet overstiger populasjonen fordi eksempelvis både elev og foresatt har meldt fra, eller både foresatt og kontaktlærer.

¹⁸ I enkelte saker mangler dato for når rektor er varslet. Det forekommer også et det tar tid før rektor blir varslet. I to saker er det ikke spor av at rektor er varslet.

sosialpedagog, kontaktlærer eller annen lærer. Foresatt har meldt i åtte saker (50 prosent). I tillegg har elev meldt i to saker (se fotnote 13). Det varierer hvem det blir meldt fra til. Seks saker er meldt til rektor, sju saker er meldt til lærer og en sak er meldt til avdelingsleder. I to saker står det ikke hvem det er meldt fra til.

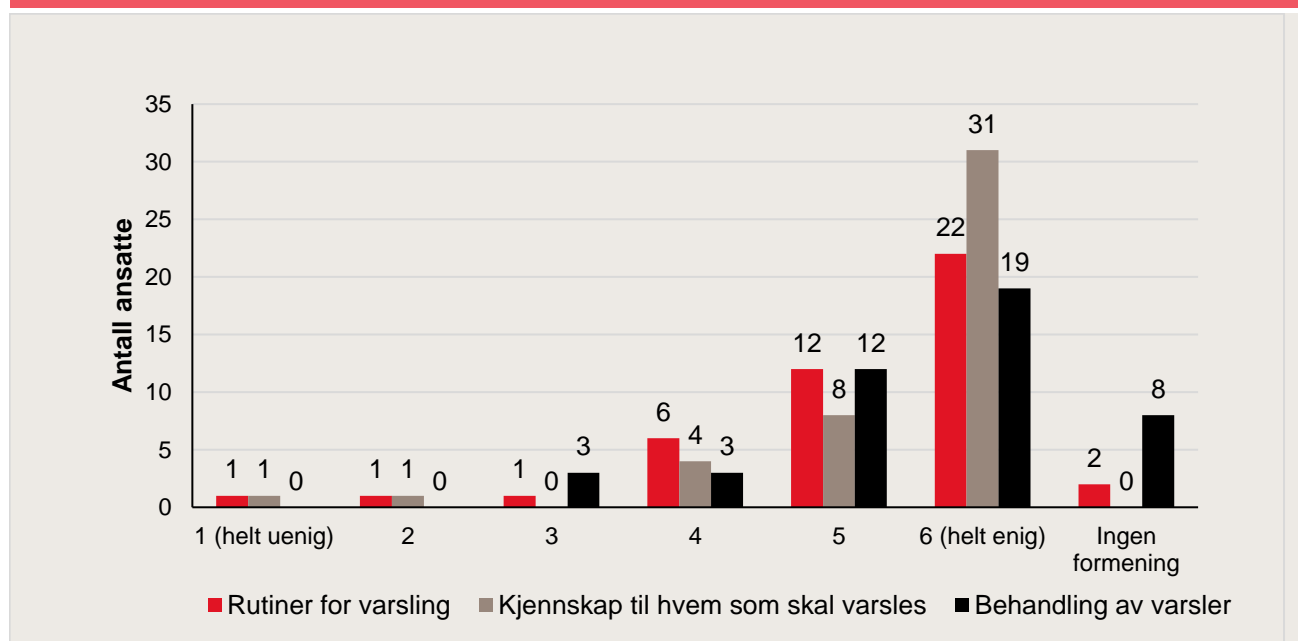
Sosialpedagogen opplyser i intervju at hun varsler rektor samme dag som meldingen om saken kommer, eller samme dag som det opprettes en sak på grunn av høyt fravær. Vi fant dokumentasjon på at rektor var informert i 14 av 16 saker.

I tilknytning til gjennomgangen av saker og elevmapper i kommunens saksbehandlingssystem, så vi etter om meldeskjema var benyttet. Vi fant ingen saker der meldeskjema fra skolens handlingsplan lå i elevmappen i skolens saksbehandlingssystem. Ifølge sosialpedagogen er det fylt ut meldeskjema i minimum to av sakene vi kontrollerte. Dette gjelder elever som har sluttet ved skolen.

Diagrammet under viser hvor enige eller uenige de ansatte var i følgende påstander knyttet til varslingsplikten:

1. Det er tydelige rutiner for når jeg skal varsle ved kjennskap til eller mistanke om mobbing (rutiner for varslingsrutiner).
2. Jeg vet godt hvem jeg skal varsle til ved kjennskap til eller mistanke om mobbing (kjennskap til varslingsrutiner).
3. Jeg opplever at varslene behandles på en god måte av ledelsen (behandling av varsler).

Diagram 9 Varslingsrutiner og behandling av varsler

Kilde: Romerike revisjon 2022, N=45

Diagrammet viser at 40 av 45 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i påstanden om at det er tydelige rutiner for når de skal varsle ved kjennskap til eller mistanke om mobbing. 43 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i at de godt vet hvem de skal varsle til ved kjennskap til eller mistanke om mobbing. 34 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i at ledelsen behandler varslene på en god måte.

Tidligere rektor uttrykker i telefonintervju at det har vært tydelig kommunisert både hvem ansatte skal varsle til. Sosialpedagogen mener at det at enkelte ansatte svarer at de er uenig i at varslingsrutinene er tydelige, kan handle om at det er vanskelig å vite hvor grensen går i konkrete situasjoner. For eksempel kan det være vanskelig å skille mellom lek og mobbing. Sosialpedagogen gir uttrykk for at dette er et tema som må diskuteres med de ansatte.

Virksomhetsleder opplyser at hun får oversikt over saker og aktivitetsplaner månedlig og rapporterer videre til utvalg for levekår. Virksomhetsleder ser ikke alle aktivitetsplaner som blir utarbeidet, men setter seg inn i saker som blir klaget inn til Statsforvalteren.

6.5 Undersøkelsesplikten

Dersom skolen har mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, så plikter skolen å undersøke saken (Hurdal kommune, 2022a).

Sosialpedagog forteller at skolen har en frist på fem arbeidsdager til å undersøke sakene. Hun ber alle ansatte med kjennskap til eleven om å svare på spørsmål om saken innenfor fristen. I tillegg snakker enten sosialpedagog eller en ansatt eleven er trygg på, med eleven eller elevene som er involvert i saken. Vi har fått opplyst at det skrives referat fra samtalen. Referatet skal arkiveres i elevmappen.

Vi har gjennomgått aktivitetsplanene med tanke på om det foreligger dokumenterte samtaler, dato for når undersøkelsen er ferdig og om undersøkelsen er gjennomført innen fristen i de 16 sakene. Dette kan oppsummeres slik:

Tabell 4 Undersøkelsesfasen

Dokumenterte samtaler i undersøkelsesfasen	Dato for melding	Dato for ferdig undersøkt	Undersøkt innenfor frist
Ja: 12 saker Nei: 4 saker	Ja: 6 saker Nei: 10 saker	Ja: 6 saker Nei: 10 saker	Ja: 1 sak Nei: 2 saker Mangler dato: 13 saker

Gjennomgangen av saker, viser at det er dokumentert samtaler i undersøkelsesfasen i 12 av de 16 sakene vi har sett på. I en del tilfeller er samtaler dokumentert med referater som ligger i elevmappen. I andre tilfeller er utdrag av samtaler tatt inn i elevens aktivitetsplan. I fire av sakene

fant vi ingen dokumentasjon, verken i aktivitetsplaner eller i elevmappene. Det er ikke gjennomført andre typer undersøkelser enn samtaler i noen av de 16 sakene vi gjennomgikk.

Det er oppgitt dato for når saken er ferdig undersøkt i seks av 16 saker. Sosialpedagog opplyser at en kan legge til grunn at saken er ferdig undersøkt, samme dag som aktivitetsplanen er opprettet.

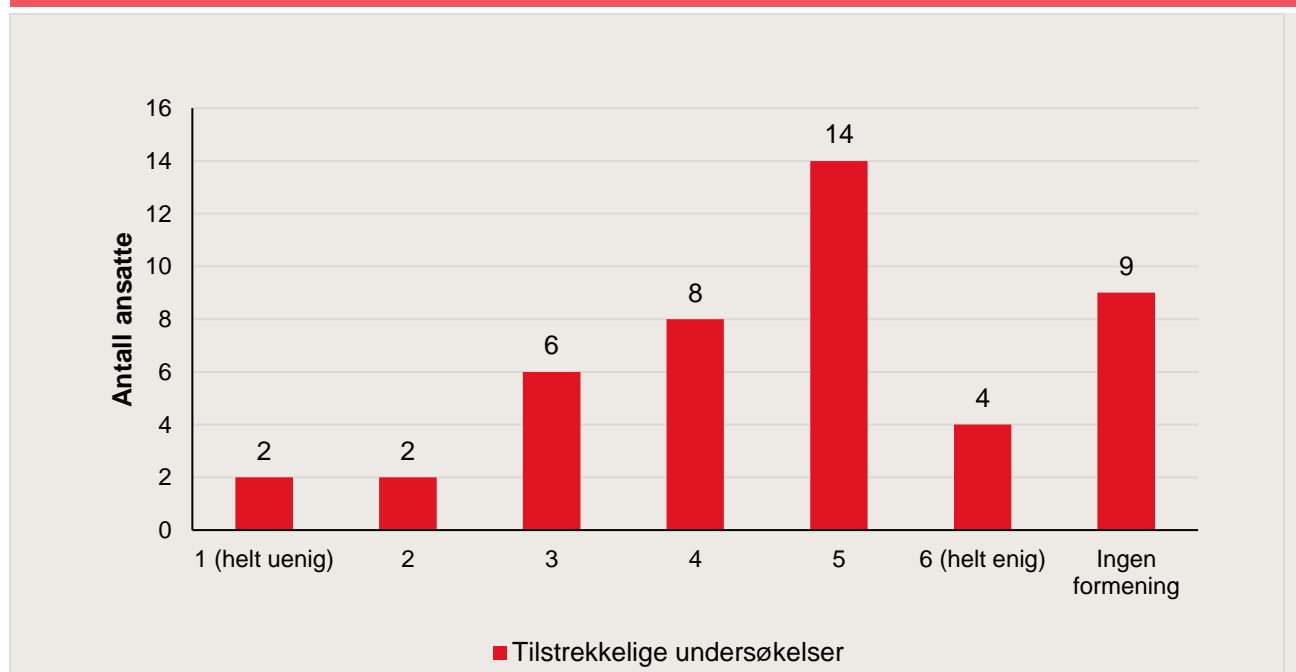
Vi har også sett på om skolen kan dokumentere at de har undersøkt sakene innenfor fristen på fem arbeidsdager. Dette er tilfelle i én av 16 saker. For to av sakene er fristen overskredet. For øvrige saker er det ikke oppgitt dato verken for når saken ble meldt, eller for når den var ferdig undersøkt.

Vi har fått opplyst at det er vanskelig å angi dato for når hendelsen oppsto i saker som handler om høyt fravær.

I spørreundersøkelsen ble ansatte bedt om å vurdere følgende påstand knyttet til undersøkelser av mobbesaker:

1. Jeg opplever at de undersøkelsene som gjennomføres for å avdekke hva som er årsaken(e) til at eleven føler seg mobbet, er tilstrekkelige (tilstrekkelige undersøkelser).

Diagram 10 Undersøkelse av saker

Kilde: Romerike revisjon 2022, N=45

Figuren viser at 26 ansatte har svart at de er helt eller delvis enige i påstanden om at undersøkelsene som gjennomføres for å avdekke hva som er årsaken(e) til at eleven føler seg mobbet, er tilstrekkelige. Ti ansatte har svart at de er helt eller delvis uenige i og ni ansatte har ingen formening.

6.6 Aktivitetsplan

Skolen skal opprette aktivitetsplan når den får kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd inneholder rutiner for aktivitetsplan som beskriver hvordan skolen skal gå frem når aktivitetsplan opprettes, hvordan det skal arbeides med aktivitetsplan og hvordan man går frem når aktivitetsplanen avsluttes (Hurdal kommune, 2022a).

Sosialpedagog forteller i intervju at hun utarbeider en anonymisert oversikt over 9 A-saker pr. skoleår for å følge opp sakene. Oversikten er utarbeidet fordi det kan være vanskelig å følge opp saker uten en detaljert oversikt. Oversikten viser når skolen ble varslet om saken, frister for oppfølging og evaluering av saken og tiltak i saken, og når evaluering og oppfølging er gjennomført. Det er et fargesystem i oversikten som viser om sakene er aktive og at eleven har aktivitetsplan (rød), om det er opprettet en oppfølgingsplan (gul) og om saken er lukket (grønn). Oversikten inneholder fødselsår og trinn, initialer på elev, oversikt over hva som er gjort i undersøkelsesfasen, når saken ble åpnet, kommentarer og når saken ble lukket. Sosialpedagog opplyser i e-post av 18.1.2023 om at en oppfølgingsplan er mindre omfattende enn en aktivitetsplan. På forespørsel fra revisjonen utdyper hun i e-post per 7.2.23 at det brukes faglig skjønn i vurderingen av om det skal opprettes oppfølgingsplan istedenfor aktivitetsplan. I perioder kan elever ha behov for en mindre omfattende tiltaksplan/oppfølgingsplan. Som en hovedregel oppretter skolen ifølge sosialpedagog alltid en aktivitetsplan dersom skolen observerer eller eleven/foreldrene har varslet om et manglende trygt og godt skolemiljø.

6.6.1 Aktivitetsplanens innhold

Aktivitetsplanen skal inneholde informasjon om hvilket problem tiltaket skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltaket skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen og når tiltaket skal evalueres. Aktivitetsplanene bør i tillegg vise at skolen har sørget for elevmedvirkning og at foresatte er informert, og at tiltak og aktivitetsplan er evaluert (Hurdal kommune, 2022g).

Vi gjennomgikk aktivitetsplanene i perioden august 2021 til oktober 2022, og analyserte innholdet opp mot krav gitt i lovverk. Gjennomgangen kan oppsummeres slik:

Tabell 5 Aktivitetsplanens innhold

Innhold	Andel/populasjon
Hvilket problem skal tiltaket løse?	16/16
Hvilke tiltak har skolen planlagt?	16/16
Går det frem hvem som er ansvarlig for tiltakene?	14/16
Frist for gjennomføring av tiltak	12/16
Elevmedvirkning	15/16
Frist for evaluering av tiltak	12/16

Revisjonen fant at alle aktivitetsplanene fra perioden august 2021 til oktober 2022 beskrev hvilke(t) problem(er) som skulle løses, og hvilke tiltak skolen hadde planlagt. I 14 aktivitetsplaner står det hvem som er ansvarlig for tiltakene. I 12 aktivitetsplaner står det frist for når tiltakene skulle være gjennomført.

Skolens handlingsplan mot mobbing og krenkende adferd beskriver at skolen skal sørge for at involverte elever blir hørt. Kontaktlærer skal avtale møte med foresatt, elev og sosialpedagog. Det skal skrives referat fra møtet (Hurdal kommune, 2022). I 15 av 16 aktivitetsplaner kommer det frem at eleven har fått mulighet til å uttrykke seg.

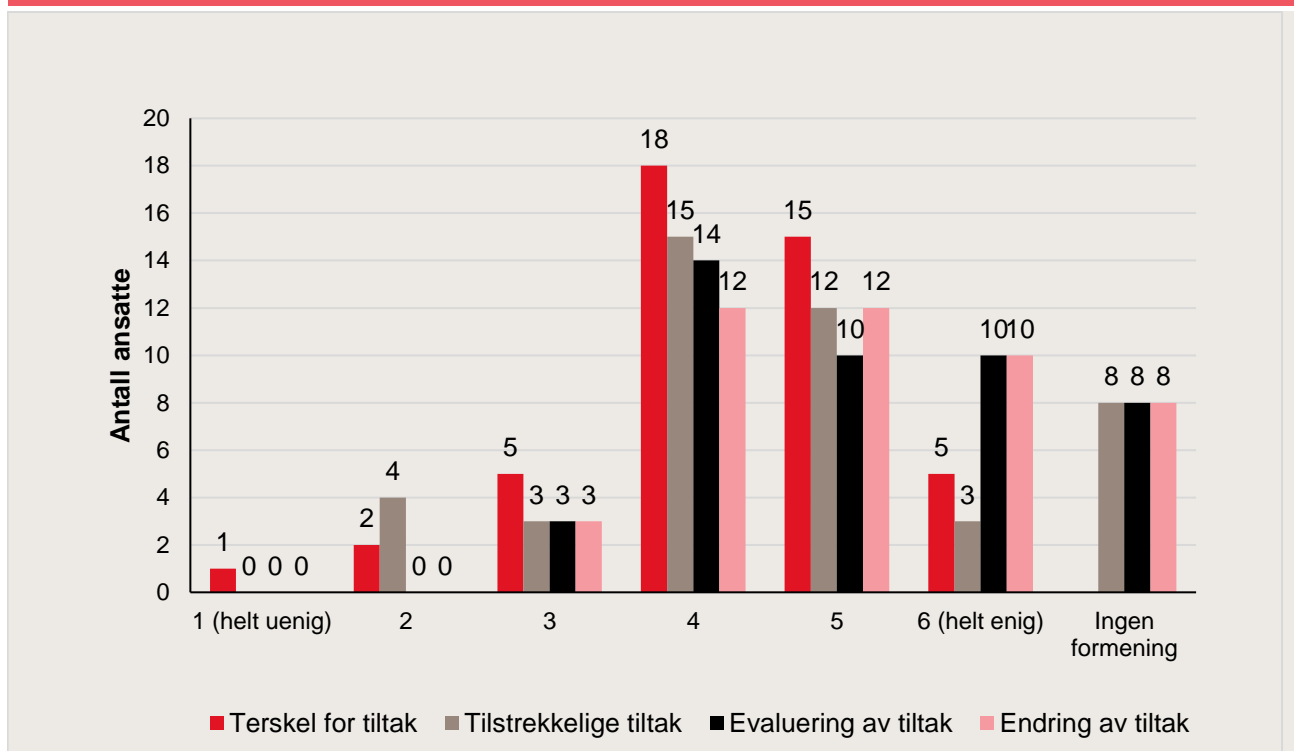
Skolens handlingsplan beskriver at det er viktig å sette frister for å evaluere tiltakene, og at fristene overholdes. Sosialpedagog forteller at aktivitetsplanene som hovedregel evalueres etter mellom fire og seks uker.

Ved gjennomgang av 16 aktivitetsplaner fra perioden fra august 2021 til oktober 2022, fant revisjonen at det var satt frist for evaluering av tiltak i 12 av 16 aktivitetsplaner. Gjennomgangen viser også at til sammen åtte av 16 aktivitetsplaner har blitt revidert i perioden. Revisjonens gjennomgang av aktivitetsplaner viste videre at det var avtalt dato for oppfølgingsmøte i fire av 16 saker. Oppfølgingsmøte var dokumentert i fire av 16 saker.

I spørreundersøkelsen ble ansatte bedt om å vurdere ulike påstander knyttet til iverksettelse av tiltak, evaluering av tiltak og endring av tiltak:

1. På skolen jeg jobber er det en lav terskel for å iverksette tiltak etter informasjon om mobbing (terskel for tiltak).
2. Tiltakene som skolen iverksetter er tilstrekkelige for å stanse mobbing og krenkende adferd (tilstrekkelige tiltak).
3. Skolen har god praksis for å evaluere tiltak som er iverksatt (evaluering av tiltak).
4. Skolen endrer tiltak der dette vurderes som nødvendig (endring av tiltak).

Diagram 11 Evaluering og endring av tiltak

Kilde: Romerike revisjon 2022, N=45

Den største andelen av de ansatte har valgt svarkategori 4 og 5 på disse påstandene, det vil si at de er delvis enige. Svært få, bare tre ansatte, er helt enige i at det blir satt inn tilstrekkelige tiltak for å stanse mobbing og krenkende adferd. Åtte ansatte har svart at de ikke har noen formening som gjelder de tre siste påstandene.

6.6.2 Dokumentasjon av aktivitetsplikten

Malen for aktivitetsplaner inneholder et skjema for overordnet dokumentasjon av hva skolen har gjort for å oppfylle aktivitetsplikten, med et felt for hver av de fem delpliktene.

HURDAL KOMMUNE
Hurdal skole og kultursenter

OPPSUMMERING/ OVERORDNET DOKUMENTASJON – HVA ER GJORT FOR Å OPPFYLLE LOVKRAVENE I §9 A-3?

På hvilken måte er innholdet i aktivitetsplikten, jf. Opplæringsloven §§ 9A-4 og 9A-5 ivare tatt: Delpliktene fylles inn av skolens ansatte.

Delplikt 1: plikten til å følge med:

Delplikt 2: plikten til å gripe inn:

Delplikt 3: plikten til å varsle:

Delplikt 4: plikten til å undersøke:

Delplikt 5: plikten til å sette inn egnede tiltak:

Kilde: Hurdal kommune 2022g

Gjennomgangen av sakene viser at skolen har fylt ut skjemaet i 13 saker. Det varierer hvor detaljert beskrivelsene av hva skolen har gjort er. I tre av sakene er det ikke fylt ut skjema for overordnet dokumentasjon. I de sakene der skjemaet er fylt ut, så er skolens vurderinger ofte kortfattet. Flere vurderinger beskriver kun at skolen har fulgt opp i samsvar med egne rutiner mv.

6.7 Revisjonens vurderinger, konklusjon og anbefalinger

Revisjonen har lagt til grunn at skolen skal ha rutiner og praksis som innebærer at ansatte følger med for å avdekke mobbing eller mistanke om mobbing. Undersøkelsen viser at kommunen blant annet har planer og rutiner for tilsyn i friminuttene. I en spørreundersøkelse blant de ansatte svarer også en stor andel at de er helt eller delvis enige i at skolens ansatte har kjennskap til elever med en særskilt sårbarhet, og spesielt følger med på hvordan disse elevene har det på skolen. Når det gjelder oppfatninger av hvorvidt ledelsen ved skolen er opptatt av å ha oversikt over elevenes psykososiale skolemiljø, svarer flere ansatte at de enten er helt eller delvis uenige i, eller ikke har en formening om dette. Oppsummert vurderer revisjonen at kommunen har flere tiltak for å ivareta plikten til å følge med. Revisjonen påpeker samtidig at oversikt over elevenes psykososiale miljø er en viktig del av denne plikten.

Skolens ansatte skal gripe inn og stoppe mobbing og uønskede hendelser umiddelbart. Undersøkelsen viser at plikten til å gripe inn beskrives i skolens handlingsplan. Handlingsplanen viser til et skjema som beskriver rutiner for å dokumentere hva mobbingen gikk ut på, samt hvordan den ansatte grep inn. Spørreundersøkelsen viser at en høy andel ansatte er helt eller delvis enige i påstanden om at skolens ledelse tydelig har kommunisert i hvilke situasjoner de ansatte bør gripe inn i, at det er en lik vurdering av dette og at det er en lav terskel for å gripe inn. Samtidig svarer fem

ansatte at de er helt uenige i at skolens ledelse tydelig har kommunisert når det skal gripes inn. Revisjonen mener det er viktig at alle ansatte kjenner til når det skal gripes inn, da aktuelle situasjoner kan oppstå på ulike av skolens arenaer. Når fem ansatte opplever føringer fra skolens ledelse som utydelige, viser dette etter revisjonens vurdering at skolen kan tydeliggjøre sin kommunikasjon.

Revisjonen har lagt til grunn at skolens ansatte varsler rektor om mobbing og mistanke om mobbing. Videre er det lagt til grunn at rektor varsler skoleeier i saker med skjerpet aktivitetsplikt, det vil si hvor det er ansatte som mobber elever, og/eller i andre alvorlige mobbesaker. Det har i undersøkelsesperioden ikke framkommet eksempler på sistnevnte saker. Undersøkelsen viser at skolen har meldeskjema som skal benyttes ved varsling, og et eget varslingsskjema ved skjerpet aktivitetsplikt.. Undersøkelsen viser at skolen hadde utarbeidet 16 aktivitetsplaner fra august 2021 til oktober 2022. Revisjonens gjennomgang av 16 aktivitetsplaner viser imidlertid at det ikke er benyttet meldeskjema i forbindelse med varsling i noen av de 16 sakene. I spørreundersøkelsen kommer det også fram at 12 av 45 ansatte er helt eller delvis uenige i at skolens ansatte har drøftet voksnes mobbing av elever, og 10 ansatte har ingen formening om spørsmålet. Revisjonen mener det er uheldig at skolens ansatte i så liten grad benytter de meldeskjema som skal fylles ut i forbindelse med varsling av mobbesakene.

Skolen skal undersøke mobbing og mistanke om mobbing snarest, og senest innen fem arbeidsdager. Undersøkelsen viser at kommunen i de 16 sakene revisjonen har sett på, i svært liten grad dokumenterer hvorvidt undersøkelser gjennomføres innen denne fristen. Spørreundersøkelsen viser videre at en del ansatte er helt eller delvis uenige i, eller ikke har en formening om hvorvidt undersøkelsene som gjennomføres for å avdekke hva som er årsaken(e) til at eleven føler seg mobbet, er tilstrekkelige. Revisjonen vurderer manglende dokumentasjon av undersøkelsesfristen som en risiko, da det er vesentlig for oppfølgingen av elevene at undersøkelser gjennomføres raskt. På bakgrunn av ansattes tilbakemeldinger, stiller revisjonen videre spørsmål ved om skolens rutiner for å gjennomføre undersøkelser er tilstrekkelig kjent, og om undersøkelsene er grundige nok.

Revisjonen har lagt til grunn at skolen skal sette inn egnede tiltak. Skolen skal også følge opp, evaluere og endre tiltak dersom det er nødvendig. Revisjonen har videre lagt til grunn at skolen utarbeider aktivitetsplan dersom det skal gjennomføres tiltak. Revisjonen stiller spørsmål ved at kommunen i noen tilfeller utarbeider oppfølgingsplan som et alternativ til aktivitetsplan. Kommunen begrunner dette med at det gjelder saker hvor det etter en skjønsmessig vurdering ansees som mindre behov for en omfattende tiltaksplan. Revisjonen legger til grunn at det alltid skal utarbeides en aktivitetsplan uavhengig av omfanget av tiltak, og vurderer at kommunens praksis ikke samsvarer med opplæringslovens bestemmelser.

Revisjonen vurderer at kommunen langt på vei ivaretar kravene til aktivitetsplan. Undersøkelsen viser at skolen hadde utarbeidet 16 aktivitetsplaner fra august 2021 til oktober 2022. Gjennomgangen av sakene viser at disse med få unntak beskriver det opplæringslova krever knyttet til håndtering av mobbesaker. Samtidig mangler det en dato for når tiltak skal gjennomføres og evalueres i fire av 16 aktivitetsplaner. Åtte av 16 planer var revidert.

Skolen skal dokumentere arbeidet for å oppfylle alle deler av aktivitetsplikten. Undersøkelsen viser at kommunens mal for aktivitetsplaner inneholder et skjema for overordnet dokumentasjon av hva skolen har gjort for å oppfylle hver delplikt. Gjennomgangen av de 16 sakene viser at dette er dokumentert i 13 av sakene, men at dokumentasjonen er kortfattet og generell.

Revisjonens konklusjon er at kommunen i stor grad har rutiner, spesielt gjennom skolens handlingsplan mot krenkende atferd og mobbing, som bidrar til at elever som kan være eller er utsatt for mobbing følges opp i samsvar med lovkrav. Undersøkelsen viser samtidig at praksis for oppfølging av de ulike delpliktene, samt dokumentasjonen av disse, ikke i tilstrekkelig grad er ivaretatt på flere områder. Spesielt gjelder dette å gjøre kjent for alle ansatte hva som er skolens arbeid med det psykososiale skolemiljøet, samt hva de ulike delpliktene innebærer. Dette gjelder for eksempel tydelig kunnskap om når det skal gripes inn, voksnes mobbing av elever og bruk av meldeskjema. I flere tilfeller svarer en andel ansatte «ingen formening», noe revisjonen mener kan indikere manglende opplæring og informasjon om aktivitetsplikten. Revisjonen konkluderer også med at dokumentasjon på oppfølgingen av flere elever framstår som mangelfull, for eksempel når det gjelder plikten til å undersøke.

På bakgrunn av gjennomgangen er revisjonens anbefalinger at kommunedirektøren bør sørge for:

2. at alle elever som har krav på det, får utarbeidet en aktivitetsplan.
3. at alle ansatte gjøres kjent med hva som er skolens arbeid og rutiner for å ivareta delpliktene for å sikre elevene et trygt og godt psykososialt skolemiljø.
4. at alle aktivitetsplaner er fullstendig utfyllt, samt ivaretar krav til dokumentasjon og oppfølging av frister for undersøkelser og evaluering.

LITTERATUR- OG KILDELISTE

Faglitteratur

Breivik, K., Bru, E., Hancock, C., Idsøe, E. C., Idsøe, T., & Solberg, M. E. (2017). *Å bli utsatt for mobbing. En kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak*. Stavanger: Læringsmiljøsentret.

Hellang, Ø., Lund, I., Einarson, K., Rubecksen, K. og Jentoft, N. (2019). *Håndhevingsordningen for skolemiljø saker (opplæringslovens kapittel 9A)*. NORCE Norwegian Research Centre AS

Regelverk, nasjonale føringer og veiledere

Kommunal og distriktsdepartementet (2021). *Veileder om kommunelovens internkontrollbestemmelser* (2021). Hentet 11.10.2022 fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/internkontroll-i-kommunesektoren/id2876831/>

Kommunal og moderniseringsdepartementet, Prop. 81 L (2020). *Endringer av internkontrollregler i sektorlovgivningen (tilpasning til ny kommunelov)*. Hentet 16.12.2022 fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-81-l-20192020/id2697704/>

Kunnskapsdepartementet (2015). *Å høre til — Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. NOU 2015:2. Hentet 16.12.2022 fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/35689108b67e43e59f28805e963c3fac/no/pdfs/nou201520150002000dddpdfs.pdf>

Kunnskapsdepartementet, (2017a). *Prop. 57 L (2016-2017) Endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)*. Hentet 14.1.2023 fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-57-l-20162017/id2539013/>

Kunnskapsdepartementet (2017b) *Nye regler om elevenes skolemiljø – nytt kapittel 9 A i opplæringsloven*. Hentet 20.6.22 fra

<https://www.statsforvalteren.no/contentassets/494e31fa9424460e8cdd92ccbe7d67ab/presentasjon-9-a-fra-kd-2-clara-hasselberg.pdf>

Lovdata (2021): *Kommunelovens § 25-1*. Hentet ned 11.10.2022 fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83?q=kommuneloven>

Lovdata (2022): *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringsloven)*. Hentet ned 16.12.2022 fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringsloven>

NOU (2015). *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Hentet 28.2.2023 fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/35689108b67e43e59f28805e963c3fac/no/pdfs/nou201520150002000dddpdfs.pdf>

NOU (2019). *Ny opplæringslov*. Hentet 13.10.2022 fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-23/id2682434/>

Statsforvalteren (2022). *En trygg hverdag uten mobbing*. Hentet 27.10.2022 fra: <https://www.statsforvalteren.no/portal/barnehage-og-opplaring/en-trygg-skoledag-uten-mobbing/>

Ungdata junior (2022a). *Hurdal kommune – Nøkkeltall mellomtrinn 5. til 7. klasse*. Hentet 10.1.2023 fra: https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Viken_Hurdal_2022_Barneskolen_Kommune.pdf

Ungdata (2022b). *Hurdal kommune – Nøkkeltall ungdomstrinnet*. Hentet 11.1.2023 fra: https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Viken_Hurdal_2022_Ungdomsskolen_Kommune.pdf

Utdanningsdirektoratet (2014). *Ordensreglement, Rundskriv Udir-8-2014*. Hentet 1.11.2022 fra: <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/Ordensreglement-Udir-8-2014/?depth=0&print=1>

Utdanningsdirektoratet (2017). *Skolemiljø. Rundskriv Udir-3-2017*. Hentet 14.1.2023 fra: <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017>

Utdanningsdirektoratet (2019a). *Forebyggende tiltak og leders ansvar*. Hentet 23.6.22 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-ledelse/#nulltoleranse>

Utdanningsdirektoratet (2019b). *Foreldrerepresentanter i skolen*. Hentet 28.2.2023 fra: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/samarbeid-mellom-hjem-og-skole/foreldrerepresentanter/>

Utdanningsdirektoratet (2020a). *Regelverk om skolemiljø – nulltoleranse mot mobbing*. Hentet 13.10.2023 fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/informasjon-til-foreldre/>

Utdanningsdirektoratet (2020b). *Ordensreglementet. Felles regler for skolesamfunnet som bidrar til et trygt og godt skolemiljø*. Hentet 1.11.2022 fra: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/saksbehandling/ordensreglement/>

Utdanningsdirektoratet (2021a). *Mobbing og arbeidsro i skolen*. Hentet 25.10.2022 fra: https://www.udir.no/contentassets/67593ef7e08a43b9a123d6088017b8e1/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen-2021_22-1.pdf

Utdanningsdirektoratet (2021b). *Krav om internkontroll*. Hentet 11.10.2022 fra: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/krav-om-internkontroll/>

Utdanningsdirektoratet (2021c). *Indikatorveiledning – Ståstedsanalysen og tilstandsrapporten for grunnskolen*. Hentet 28.10.22 fra: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/om-statistikken--tilstandsrapporten-for-grunnskolen/>

Utdanningsdirektoratet (2022). *Elevundersøkelsen 7. trinn og 10 trinn – mobbing*. Hentet 12.1.2023 fra: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/resultater-fra-elevundersokelsen/elevundersokelsen--mobbing/>

Wendelborg, Christian (2021) *Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2021/22*. Hentet 28.10.2022 fra: https://www.udir.no/contentassets/67593ef7e08a43b9a123d6088017b8e1/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen-2021_22-1.pdf

Kilder fra Hurdal kommune

Hurdal kommune (udatert a). *Oppvekstplan – Hvordan virksomhetsområdet Oppvekst vil jobbe for barn og unges oppvekstsvilkår 2021 – 2024*.

Hurdal kommune (udatert b). *Overordnet handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd*.

Hurdal kommune (udatert c). *Skolemiljø ved HUSK*.

Hurdal kommune (udatert d). *Trygg skolestart – Plan for overgang barnehage – skole 2019 – 2022*

Hurdal kommune (udatert e). *Tilsynsplan for mellomtrinnet, 5. -7. trinn*.

Hurdal kommune (2018). *Sosial kompetanseplan v01*.

Hurdal kommune (2019). *Kvalitet og utvikling i Hurdalskolen - Tilstandsrapport for Hurdal skole og Kultursenter 2019*.

Hurdal kommune (2020a). *Kvalitet og utvikling i Hurdalskolen - Tilstandsrapport for Hurdal skole og Kultursenter 2020*.

Hurdal kommune (2020b). *Robuste barn i Hurdal kommune*.

Hurdal kommune (2021a). *Kvalitet og utvikling i Hurdalskolen - Tilstandsrapport for Hurdal skole og Kultursenter 2021*.

Hurdal kommune (2021b). *Handlingsplan mot krenkende atferd og mobbing – Hurdal skole og kultursenter 2021 – 2022*.

Hurdal kommune (2021c). *Oversikt over Mitt valg-aktiviteter fordelt på trinn 2021 – 2022*.

Hurdal kommune (2022a). *Handlingsplan mot krenkende atferd og mobbing – Hurdal skole og kultursenter 2022 – 2023*.

Hurdal kommune (2022b). *Skolen i Hurdal*. Hentet ned 14.10.2022 fra: <https://www.hurdal.kommune.no/virksomheter/skolen-i-hurdal/>

Hurdal kommune (2022c). *Tilsynsplan H-2022, 8. – 10. trinn*.

Hurdal kommune (2022d). *Tillatt uteområde for 1. og 2. klasse, revidert 15.1.22.*

Hurdal kommune (2022e). *Tillatt uteområde for 3. og 4. klasse, revidert 15.1.22.*

Hurdal kommune (2022f). *Tillatt uteområde for 5. og 10. klasse, revidert 15.1.22.* Hurdal kommune Skolemiljø. Hentet 11.1.2023 fra: <https://www.hurdal.kommune.no/virksomheter/skolen-i-hurdal/skolemiljo/>

Hurdal kommune (2022g). *Oppfølging i henhold til opplæringslovens kapittel 9 A-4. Aktivitetsplaner.*

Hurdal kommune (2022h). *Organisasjonskart.* Hentet ned 14.10.2022 fra: <https://www.hurdal.kommune.no/publisert-innhold/politikk-og-organisasjon/om-kommunen/>

Hurdal kommune (2022i). *Rutiner for tilsyn.*

Hurdal kommune (2023a). Skolemiljø. Hentet ned 18.1.2023 fra: <https://www.hurdal.kommune.no/virksomheter/skolen-i-hurdal/skolemiljo/>

Hurdal kommune (2023b). *Samarbeid hjem – skole.* Hentet 11.1.2023 fra: <https://www.hurdal.kommune.no/publisert-innhold/barnehage-og-skole/felles-skole/samarbeid-skole--hjem/>

Hurdal kommune (2023c). *Administrativ organisering.* Hentet 30.1.2023 fra: <https://www.hurdal.kommune.no/publisert-innhold/politikk-og-organisasjon/om-kommunen/#heading-h3-1>

Hurdal kommune (2023d). *Rapporter.* Hentet ned 2.2.2023 fra: <https://www.hurdal.kommune.no/virksomheter/skolen-i-hurdal/rapporter/>

Hurdal kommune (2023e). *Lover og forskrifter.* Hentet ned 13.1.2023 fra: <https://www.hurdal.kommune.no/publisert-innhold/barnehage-og-skole/felles-skole/lover-og-forskrifter/>

Revisjonens egenproduserte data

Romerike Revisjon IKS (2021). *Forundersøkelse - Mobbing i skolen i Hurdal.*

Romerike Revisjon IKS (2022). *Spørreundersøkelse i SurveyXact høsten 2022.*

Nettsider

Mitt Valg i skolen (2023) <https://www.determinnvalg.no/skole/mitt-valg-i-skolen> [2.2.2023]

Lions Norge (2023) <https://www.determinnvalg.no/skole/mitt-valg-i-skolen> [12.1.2023]

NOVA (2023) <https://www.ungdata.no/hva-er-ungdata/> [12.1.2023]

SchoolLink (2023) <https://www.schoollink.no/> [2.2.2023]

VEDLEGG

Vedlegg 1: Kommunedirektørens hørings svar

TILBAKEMELDING PÅ ROMERIKE REVISJON IKS SITT HØRINGSUTKAST OM MOBBING I SKOLEN I HURDAL KOMMUNE

Formålet: med undersøkelsen er å vurdere om kommunens arbeid med å bekjempe mobbing fremstår som tilfredsstillende.

Hovedfunn:

1. Skolen har flere rutiner og planer som skal bidra til et trygt og godt skolemiljø
2. Flere ansatte opplever at opplæringen om mobbing og krenkende atferd ikke er tilstrekkelig.
3. Flere ansatte er ikke kjent med hva som er skolens arbeid og rutiner for å sikre elevene et trygt og godt psykososialt skolemiljø
4. Ikke alle aktivitetsplanene i mobbesaker er fullstendig utfylt, og i noen saker utarbeider skolen en oppfølgingsplan i stedet for aktivitetsplan.

1. Rutiner

Hurdal skole og kultursenter har arbeidet over tid med rutiner og planer for å bidra til et godt og trygt skolemiljø. Rutiner og planer blir jevnlig gjennomgått og oppdatert.

Det er helt riktig som forvaltningsrevisjonen påpeker at skolens ordensreglement er hjemlet i opplæringslovens § 2-9 og ikke i opplæringslovens § 9 A-10. Dette vil selvfølgelig bli rettet opp slik at ordensreglementet blir hjemlet i opplæringslovens § 9 A-10.

2. Opplæring

I forbindelse med undersøkelsen gjort av forvaltningsrevisjonen kommer det fram at i underkant av hver tredje ansatt enten er eller delvis uenige i, eller ikke har noen formening om, hvorvidt skolen gjennomfører tilstrekkelig med kurs og opplæring på dette området. Dette er noe skoleledelsen og skoleeier må ta alvorlig og sette på dagsorden. Det er rutiner om gjennomføring av opplæring i forhold til opplæringsloven § 9A på planleggingsdager hver høst. Undersøkelsen viser også at i underkant av 50 % av ansatte enten er eller delvis uenige i, eller ikke har noen formening om, hvorvidt voksenes mobbing av elever er et tema som blir drøftet. Dette temaet ble drøftet på planleggingsdag august 2022 i forbindelse med kurs med Ingrid Lund, samtidig som dette også er et tema i forbindelse med opplæring av opplæringsloven § 9 A. Ledelsen er klar over at dette er et vanskelig tema nettopp for det å angi sine kollegaer ved slike hendelser.

Vi anerkjenner ønske om mer opplæring og kursing, dette er til enhver tid gjeldende tema.

3. Trygt og godt psykososialt miljø

Skoleledelsen og skoleeier tar på alvor at ansatte ikke er kjent med hva skolens arbeid og rutiner er i forhold til trygt og godt skolemiljø. Dette henger sammen med punktet over i forhold til tilstrekkelig opplæring og kursing.

4. Aktivitetsplaner

Forvaltningsrevisjonen påpeker at kommunen oppretter oppfølgingsplan istedenfor aktivitetsplaner, vi vil omgjøre våre rutiner slik at det blir opprettet aktivitetsplaner i henhold til enhver tid gjeldende lovverk.

Vi tar forvaltningsrevisjonens anbefalinger til etterretning.

Vedlegg 2: Handlingsplan mot krenkende adferd og mobbing Hurdal skole og kultursenter 2022 - 2023

HANDLINGSPLAN MOT KRENKENDE ATFERD OG MOBBING

Hurdal skole og kultursenter 2022-2023

VISJON

En læringsreise i mulighetenes verden

VERDIER

Alle mennesker er likeverdige

- Vi behandler hverandre med respekt og omsorg.
- Vi viser positivt engasjement og ser etter løsninger.

(revidert Aug. 2022)

Innholdsfortegnelse

1. MÅL:.....	3
2. Handlingsplanen er laget med utgangspunkt i Opplæringsloven, kapittel 9 og veilederen til denne:.....	3
3. Det psykososiale miljøet med utgangspunkt i § 9 a-4:	4
4. Plikt til å gjøre noe:.....	4
5. Det psykososiale miljøet med utgangspunkt i § 9 a-5	5
6. Definisjon av krenkende atferd	6
7. Definisjoner:	6
8. Forskrift om ordensreglement Hurdal skole og kultursenter.....	7
Ordensreglement for Hurdal skole og kultursenter.....	13
9. Hurdal skole og kultursenters ansvar for å forebygge og stoppe mobbing og krenkende atferd.....	15
10. Generelle forebyggende tiltak for å fremme et godt psykososialt miljø ved Hurdal skole og kultursenter.....	16
11. Grunnleggende faktorer for å utvikle og opprettholde et godt læringsmiljø.....	16
Rutiner for klasseledelse ved Hurdal skole og kultursenter.....	18
12. Tiltaksplan mot mobbing og krenkende adferd.....	19
13. Rutiner for aktivitetsplan etter opplæringsloven § 9a-4.....	20
14. Skjema for ansatte til bruk når de har mistanke eller kunnskap om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger.....	23
15. Skjema til bruk ved mistanke om at en ansatt krenker en elev.....	28
16. Prosedyrer for gjennomføring av elevsamtalen.....	29
17. Rutiner for gjennomføring av utviklingssamtale.....	30
18. Vurdering av planen.....	31
19. Kilder:	31

Vedlegg 4: Meldeskjema – skjerpet aktivitetsplikt

Varsling ved kunnskap eller mistanke om krenkende ord og handlinger jf. § 9 A-5.
Skjerpa aktivitetsplikt dersom en som arbeider på skolen, krenker en elev

15. Skjema for varsling ved mistanke om at en ansatt krenker en elev

Navn på den/de som blir krenket:				Klasse:	
Navn på den voksne/ansatte som krenker:					
Dato:				Kl.slett:	
Det gjelder	X	Bakgrunnsinformasjon	X	Hvor skjedde det	X
Krenkende ord/handlinger/trakassering		Den krenkede har selv varslet		Friminutt	
Vold		Egen observasjon		Klasserom	
Rasisme		En foresatt har varslet		Garderobe	
Uttestenging		Annen ansatt har varslet		Busskø/buss	
Diskriminering		Medelev har varslet		Annet	
Utfyllende kommentar fra den som varsler:					
Beskriv hva du har gjort:					
Dato:		Navn på den ansatte som har fylt ut skjema:			
Meldingen leveres til rektor i løpet av dagen etter at forholdet ble oppdaget.					

Vedlegg 5: Plan for oppfølging av mobbesaker

4.2 Skole

Plan for oppfølging av mobbesaker:

Hva gjøres	Hvem er ansvarlig	Når
Melde fra til rektor og / eller kontaktlærer om at mobbing er oppdaget	Den som oppdager mobbingen	Straks
Klargjøre hva mobbingen går ut på. Samtale med elever / foresatte / lærere etter behov for å klargjøre hva som har skjedd	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	Innen 2 dager
Legge en strategi for tiltak som skal iverksettes	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	Innen 2 dager
Samtale med den som blir utsatt for mobbing	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	Innen 3 dager
Samtale med den / de som utøver mobbingen. Lage en avtale	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	Innen 3 dager
Eventuelt samtale med begge parter	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	Innen 3 dager
Kontakt med foresatte til de impliserte elevene	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	Innen 1 uke
Samtale med den som har vært utsatt for mobbing om hvordan det går	Rektor / sos.ped.rådgiver/kontaktlærer	2. uke
Samtale med den / de som utøver mobbingen om avtalen	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	2. uke
Evaluerer. Er det behov for nye tiltak eller kan saken avsluttes?	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	4. uke
Samtale med den som var utsatt for mobbing	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	4. uke
Samtale med den / de som utøvde mobbingen	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	4. uke
Kontakt med de impliserte foresatte om resultatet	Rektor / sos.ped.rådgiver/ kontaktlærer	4. uke